

**TŘETÍ A ČTVRTÁ PERIODICKÁ ZPRÁVA O PLNĚNÍ ZÁVAZKŮ
PLYNOUCÍCH Z ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE**

A

**INFORMACE ČESKÉ REPUBLIKY O PLNĚNÍ OPČNÍHO PROTOKOLU K
ÚMLUVĚ O PRÁVECH DÍTĚTE O ZAPOJOVÁNÍ DĚTÍ DO OZBROJENÝCH
KONFLIKTŮ**

Obsah

Třetí a čtvrtá periodická zpráva o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte	3
I. Obecná prováděcí opatření	3
II. Definice pojmu dítě	15
III. Obecné zásady	15
IV. Občanská práva a svobody	21
V. Rodina a náhradní péče o děti	25
VI. Základní zdravotní a sociální péče	44
VII. Vzdělání, volný čas a kulturní aktivity	50
VIII. Zvláštní ochranná opatření	54
IX. Ratifikace dvou Opčních protokolů	68
Informace České republiky o plnění Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů	70
I. Obecná prováděcí opatření	70
II. Odvod dětí	72
III. Opatření přijatá v souvislosti s odzbrojováním, demobilizací a sociální reintegrací	74
IV. Mezinárodní pomoc a spolupráce	75
V. Následná opatření a rozšiřování	76
Příloha I ke Třetí a čtvrté periodické zprávě o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte - tabulky	

TŘETÍ A ČTVRTÁ PERIODICKÁ ZPRÁVA O PLNĚNÍ ZÁVAZKŮ PLYNOUCÍCH Z ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE

I. OBECNÁ PROVÁDĚCÍ OPATŘENÍ

(články 4, 42 a 44, odst. 6 Úmluvy)

1. Třetí a čtvrtou periodickou zprávu o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte (dále jen „zpráva“), včetně informace o opatřeních směřujících k naplňování závěrečných doporučení¹, předkládá Česká republika v souladu s čl. 44 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“) a v souladu se závěrečnými doporučeními Výboru pro práva dítěte (dále jen „Výbor“) jako kontrolního orgánu Úmluvy, která vyplynula z projednání Druhé periodické Zprávy České republiky² na 862. zasedání Výboru dne 31. ledna 2003, kde Výbor přijal závěrečná doporučení.³

2. Třetí a čtvrtá periodická zpráva je vypracována v souladu s obecnými pokyny Výboru pro vypracovávání periodických zpráv a pokrývá období od 1. ledna 2000 do 31. prosince 2006. Ve zprávě se proto Česká republika soustředí na změny související s ochranou práv garantovaných Úmluvou a na reakci na výše uvedená závěrečná doporučení Výboru. Zpráva uvádí přijatá právní, správní a jiná opatření, která dokumentují pokrok dosažený při plnění závazků plynoucích z Úmluvy. Vlastní tabulky se statistickými údaji jsou obsaženy zejména v příloze. Právní předpisy jsou ve zprávě citovány v úplném znění v poznámkách pod čarou.

Nezávislé kontrolní orgány

3. Informace o existenci nezávislých kontrolních orgánů pro provádění Úmluvy byla poskytnuta již v Druhé periodické zprávě.⁴ Pro doplnění následují další informace o změnách, ke kterým došlo v této oblasti ve sledovaném období.

4. Za období od zřízení institutu veřejného ochránce práv (dále jen „ochránce“) do současné doby prošel zákon o Veřejném ochránci práv⁵ několika novelami, z nichž lze za zásadní považovat novelu provedenou zákonem č. 381/2005 Sb., která nabyla účinnosti k 1. lednu 2006, kterým se ochránce stal národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Povinnosti ochránce se citovanou novelou rozšířily o úkol provádět

¹ Vláda usnesením ze dne 10. září 2003 č. 898 k závěrečným doporučením Výboru pro práva dítěte - kontrolního orgánu Úmluvy o právech dítěte vzala závěrečná doporučení Výboru na vědomí a uložila jednotlivým ministrům zajistit plnění závěrečných doporučení.

² CRC/C/83/Add.4

³ CRC/C/15/Add.201

⁴ CRC/C/83/Add.4, odst. 9 – 13

systematické návštěvy všech míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě.⁶ Je lhostejno, zda jsou tyto osoby omezené na svobodě na základě rozhodnutí či příkazu orgánu veřejné moci, nebo v důsledku faktické situace, v níž se nacházejí. Výsledkem práce ochránce by mělo být vytvoření a následné prosazování určitých standardů zacházení s osobami, které by měly být jednotlivými typy zařízení dodržovány. V rámci dosažení co nejvyšší odbornosti výsledků jsou k návštěvám zařízení přizváni odborníci z praxe.

5. Ochránce a zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv jsou oprávněni (i bez předchozího ohlášení) navštívit zařízení (státní či soukromé), v nichž se nacházejí osoby omezené na svobodě, hovořit o samotě s osobami, které si vyberou, prohlédnout si jakýkoliv prostor v zařízení, studovat spisy a jiné písemnosti, klást otázky, hodnotit či kritizovat. Po provedení návštěvy vypracuje ochránce zprávu s doporučeními k provedení konkrétních opatření k nápravě, kterou zařízení (případně jeho zřizovateli) zašle k vyjádření a postupně se jej snaží přimět k aktivitě vedoucí ke zlepšení stavu. K tomuto účelu jsou zprávy z návštěv vhodným způsobem zveřejňovány. V případě názorové neshody může také ochránce informovat nadřízený úřad či svoje stanovisko zveřejnit. Zveřejňování zpráv slouží také k vytvoření standardů zacházení s osobami omezenými na svobodě.

6. Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu⁷ obsahuje úkol: „Zvýšit povědomí veřejnosti o činnosti ochránce na poli ochrany práv dětí a podporovat zajištění ochrany práv dětí.“

Ustavení vyšších územně samosprávných celku (kraje)

7. V roce 2000 byly ustaveny vyšší územně samosprávné celky (kraje). V ČR je celkem 14 krajů; včetně hlavního města Prahy, které má postavení kraje. Zákonem o krajích⁸ byly upraveny základní otázky jejich postavení, pravomoci, organizace a působnosti. Zároveň byly s účinností od 1. ledna 2003 zrušeny dosavadní místní orgány vykonávající státní správu - okresní úřady. Podstatná část jejich kompetencí byla přenesena na obce s rozšířenou působností, některé agendy byly přeneseny na krajské úřady a na další správní úřady.

---

⁵ Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Tedy i např. azylová zařízení Ministerstva vnitra, (přijímací, pobytová a integrační azylová střediska), zařízení sociálních služeb, (zejména domovy pro osoby se zdravotním postižením a domovy pro seniory), zdravotnická zařízení, (zejména léčebné ústavy), zařízení sociálně-právní ochrany dětí, (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc) a školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (dětské domovy, výchovné ústavy, diagnostické ústavy)

⁷ Vláda schválila Koncepci péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu usnesením ze dne 18. října 2006 č. 1180.

⁸ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů (krajské zřízení).

8. Kraje vykonávají stejně jako obce samosprávu a státní správu v přenesené působnosti. Samospráva obecně zahrnuje záležitosti spjaté s rozvojem územního celku a jeho funkčností. Státní správa v přenesené působnosti je dotována státem a zahrnuje opatření, která zpravidla souvisejí s mandatorními výdaji státního rozpočtu.

Výhrady a prohlášení

9. Výbor doporučil smluvní straně, aby přehodnotila své stanovisko k článku 7 odst. 1 Úmluvy (právo dítěte znát svůj biologický původ).

10. Výhrada České republiky k článku 7 Úmluvy přetrvává, a to zejména z důvodu institutu nezrušitelného osvojení.⁹ Osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou. O tom, zda osvojitelé seznámí osvojence s údaji o biologických rodičích, rozhodnou sami osvojitelé. V průběhu příprav žadatelů o osvojení na přijetí dítěte do rodiny je tato otázka probírána a je osvojitelům doporučeno, aby vhodným způsobem a ve vhodné době (předškolní věk) dítě seznámili s těmito skutečnostmi. Osvojitelé jsou vedeni také k tomu, aby, pokud dítě projeví zájem o zprostředkování informací o biologických rodičích nebo jiných příbuzných, mu to umožnili.

11. V současnosti probíhají práce na rekodifikaci občanského zákoníku, který by měl mimo jiné zahrnovat i novou právní úpravu nezrušitelného osvojení. Ve vztahu k doporučení Výboru se zejména předpokládá snížení míry anonymity nezrušitelného osvojení s cílem vyhovět požadavku článku 7 Úmluvy a čl. 23 a 24 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Nové ustanovení upravuje, že se zřetelem k právu každého dítěte znát svůj původ a právu na zachování jeho osobní totožnosti, jsou osvojitelé povinni informovat osvojence o jeho původu, jakmile se to bude jevit vhodným, nejpozději však při dosažení dvanácti let. Přijetí tohoto ustanovení umožní ČR odvolat výhradu k čl. 7 odst. 1 Úmluvy.

Právní normy a jejich provádění

12. Na základě článku 4 Úmluvy, který požaduje, aby smluvní strana učinila všechna potřebná zákonodárná, správní a jiná opatření k provádění práv v Úmluvě, jsou práva dítěte obsažená v jednotlivých člancích Úmluvy upravena v českém právním řádu zejména v zákoně o rodině (č. 94/1963 Sb.)¹⁰, zákoně o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.)¹¹, školském zákoně (č. 561/2004 Sb.)¹², zákoně o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné

⁹ Nezrušitelné osvojení upravuje ustanovení § 74 zákona o rodině.

¹⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (č. 109/2002 Sb.)¹³, trestním zákoně (č. 140/1961 Sb.)¹⁴, trestním řádu (č. 141/1961 Sb.)¹⁵, občanském zákoníku (č. 40/1964 Sb.)¹⁶, občanském soudním řádu (č. 99/1963 Sb.)¹⁷, zákoníku práce (č. 262/2006 Sb.)¹⁸, zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (č. 218/2003 Sb.)¹⁹, zákoně o azylu (č. 325/1999 Sb.)²⁰, zákoně o pobytu cizinců na území ČR (č. 326/1999 Sb.)²¹ a zákoně o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.)²².

13. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí²³ podrobně upravuje sociálně-právní ochranu²⁴ specifických skupin ohrožených dětí - dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných, dětí, které se ocitly mimo vlastní rodinu atp. Je zde mimo jiné rozšířena úprava činnosti zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,²⁵ rozšířena forma pěstounské péče o pěstounskou péči na přechodnou dobu a značně prohloubena práce s rodinou ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

14. V oblasti trestního práva byla zavedena skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi,²⁶ jež významně změnila předchozí skutkovou podstatu trestného činu obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku.

15. Dále byl do trestního zákona²⁷ zaveden postih závažného ohrožování dítěte v sexuální oblasti (trestný čin svádění k pohlavnímu styku) a zavedena trestnost držení dětské pornografie pro vlastní potřebu a podstatným způsobem byl zvýšen trestní postih za tato

---

¹³ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

¹⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“).

²⁰ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

²¹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²² Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²³ Novela č. 134/2006 Sb., která nabyla účinnosti k 1. červnu 2006.

²⁴ Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen "sociálně-právní ochrana") se rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, jimiž jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Sociálně-právní ochranu dále zajišťují obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.

²⁵ Viz níže.

²⁶ Ustanovení § 232a trestního zákona; více viz odstavec 232.

²⁷ S účinností od 1. ledna 2004 nově zavedeno ustanovení § 217a trestního zákona.

jednání.²⁸ Tato změna se promítá do ustanovení trestního zákona nazvaného šíření pornografie²⁹ (dříve nazvaného ohrožování mravnosti) a dále do nových ustanovení nazvaných přechovávání dětské pornografie³⁰ a zneužití dítěte k výrobě pornografie.³¹ V neposlední řadě bylo do skutkové podstaty šíření pornografie doplněno i kořistění z pornografického díla zobrazujícího dítě. Zvýšeně pak budou chráněny osoby mladší osmnácti let proti zneužití k výrobě pornografického díla, poněvadž samotná výroba nemusí vždy zahrnovat zneužití takové osoby, neboť výrobou je i např. rozmnožování pornografických fotografií nebo střih a jiné zpracování takových filmů, výroba pornografických videokazet či DVD z již hotového původního materiálu atd. Do této skutkové podstaty bylo zahrnuto i kořistění z účasti dítěte na takovém pornografickém díle.

16. Kromě Úmluvy o právech dítěte jsou pro práva dítěte relevantní i následující mezinárodní smlouvy, jichž je ČR smluvní stranou:

- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů,³²
- Úmluva o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem,³³
- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 77 o lékařském vyšetření způsobilosti dětí a mladistvých k zaměstnání v průmyslu,³⁴
- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 78 o lékařském vyšetření způsobilosti dětí a mladistvých zaměstnaných neprůmyslovými pracemi,³⁵
- Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí,³⁶
- Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí,³⁷
- Evropská úmluva o osvojení dětí,³⁸
- Evropská úmluva o výkonu práv dítěte,³⁹
- Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí,⁴⁰
- Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství,⁴¹

²⁸ Novelou trestního zákona č. 271/2007 Sb., s účinností od 1. prosince 2007.

²⁹ Ustanovení § 205 trestního zákona.

³⁰ Ustanovení § 205a trestního zákona.

³¹ Ustanovení § 205b trestního zákona.

³² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 45/2003 Sb.m.s.

³³ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 14/1974 Sb.

³⁴ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 23/1981 Sb.

³⁵ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 24/1981 Sb.

³⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.

³⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s.

³⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 132/2000 Sb.m.s.

³⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb.m.s.

⁴⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb.m.s.

- Úmluva o styku s dětmi,⁴²
- Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení,⁴³
- Úmluva o vymáhání výživného v cizině.⁴⁴

Možnost využití opravných prostředků dětmi v případech porušení jejich práv zaručených Úmluvou a koordinace a monitoring implementace Úmluvy

17. Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí má dítě právo požádat orgány sociálně-právní ochrany a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

18. Vláda ČR vypracovala na základě závěrečného doporučení č. 13 Analýzu současného stavu institucionálního zajištění implementace Úmluvy.⁴⁵ V návaznosti na výsledky analýzy pověřila vláda⁴⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí koordinací vnitrostátní agendy týkající se implementace Úmluvy. Dále vznikla pracovní skupina ke koordinaci implementace Úmluvy, která usiluje o analýzu příčin nedostatků spočívajících v naplňování ustanovení Úmluvy a hledání společného koncepčního řešení.

19. V roce 2007 vypracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí Analýzu současného stavu institucionálního zajištění péče o děti.⁴⁷ Cílem Analýzy je zajištění péče o děti v rodinném prostředí před ústavní péčí a zároveň sjednocení agendy ohrožených dětí do gesce jednoho koordinujícího orgánu. Analýza se zaměřuje na hledání společných oblastí a vymezení společného rámce priorit, který by mohl být závazný pro všechny zodpovědné resorty tak, aby byl vytvořen stabilní základ pro transformaci současné nevyhovující roztržité struktury péče o děti. Vláda vzala analýzu na vědomí⁴⁸ a současně bylo vládou uloženo ministrovi práce a sociálních věcí ustanovit meziresortní koordinační skupinu za účelem zpracování návrhu opatření k transformaci a sloučení systému péče o ohrožené děti s tím, že

---

⁴¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 47/2001 Sb.m.s.

⁴² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb.m.s.

⁴³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb.m.s.

⁴⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 33/1959 Sb.

⁴⁵ Analýza byla vypracována na základě usnesení vlády ze dne 10. září 2003 č. 898.

⁴⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 4. května 2005 č. 530 o Analýze současného institucionálního zajištění implementace Úmluvy o právech dítěte.

⁴⁷ Analýza byla připravena na základě úkolu uloženého usnesením vlády ze dne 15. října 2007 č. 1151 k Hodnocení systému péče o ohrožené děti.

⁴⁸ Usnesení vlády ČR č. 293 ze dne 26. 3. 2007..

konkrétní návrhy mají být předloženy vládě ke schválení v termínu do 31. prosince 2008. Všechna připravovaná transformační opatření budou mít za cíl odstranění nedostatků vyplývajících z dosavadní meziresortní roztržičnosti péče o ohrožené děti a v konečném důsledku snížení počtu dětí v ústavní výchově a zkvalitnění pomoci a podpory pro ohrožené rodiny s dětmi. V souladu s návrhem opatření schválených vládou bude následně zpracován rovněž návrh odpovídajících legislativních změn.

20. Ministerstvo práce a sociálních věcí v současné době vykonává největší podíl činností spadajících do problematiky péče o ohrožené děti. Jedná se zejména o právní, metodickou a kontrolní činnost v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, včetně přezkumu rozhodnutí krajských úřadů v odvolacím a přezkumném řízení; metodickou, konzultační, koncepční činnost v oblasti sociální práce, včetně činnosti v rámci pověřování nestátních subjektů k výkonu sociálně-právní ochrany dětí; analytickou a statistickou činnost v rámci sociálně-právní ochrany dětí; spolupráci na mezinárodní úrovni a monitoring v oblasti práv dítěte; koordinaci implementace Úmluvy; zajišťování finančních prostředků na výplatu státního příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc; agendu náhradní rodinné péče, tj. vedení evidence dětí a žadatelů, výkon správního řízení, rozhodování o zařazení nebo vyřazení žadatelů z evidence, zprostředkování náhradní rodinné péče; odborné posuzování dětí a žadatelů, vedení spisové dokumentace, řízení a koordinace poradního sboru pro zprostředkování náhradní rodinné péče při Ministerstvu práce a sociálních věcí, konzultační, metodickou a kontrolní činnost při zprostředkování osvojení a pěstounské péče; statistické sledování, zpracovávání statistik a prognóz, analytickou a lektorskou činnost v oblasti náhradní rodinné péče; atd.

21. Agenda sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině spadá do působnosti Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Role Úřadu jako ústředního orgánu tak spočívá v zastupování České republiky navenek v rámci mezinárodních úmluv. Specifická činnost Úřadu zahrnuje vymáhání výživného do a z ciziny, zajišťování aktivit spojených s mezinárodním osvojením a občanskoprávními aspekty mezinárodních únosů dětí. Agenda Úřadu je úzce propojena s činností Ministerstva práce a sociálních věcí a dalších orgánů sociálně-právní ochrany dětí. V oblasti mezinárodního osvojení jsou Úřadu postupovány Ministerstvem práce a sociálních věcí spisy dětí a žadatelů vhodných pro mezinárodní zprostředkování osvojení. V rámci mezinárodních únosů dětí je opatrovníkem dítěte v některých případech ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

22. Z pohledu zdravotnictví se problematice ohrožených dětí věnuje Ministerstvo zdravotnictví. Zabývá se zejména problematikou praktického lékařství pro děti a dorost a sociální pediatrie; kojeneckými ústavy a dětskými domovy pro děti do 3 let; jeslemi; prevencí násilí na dětech, syndromem CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte), komerčním a sexuálním zneužíváním dětí; řešením rizikového chování mladistvých, spoluprací na řešení problematiky užívání návykových látek u dětí a mládeže a na koncepci protidrogové politiky; řešením prevence kriminality dětí a mladistvých; řešením problematiky domácího násilí a boje proti obchodování s lidmi; koordinací programů Světové zdravotnické organizace; řešením problematiky zdravého životního prostředí pro děti; podílením se na problematice odstranění nejhorších forem dětské práce; podporou rodin se zdravotně postiženými dětmi (rehabilitační pobyty, edukační aktivity např. diabetických dětí a jejich rodinných příslušníků, apod.).

23. Dětské domovy,⁴⁹ dětské domovy se školou,⁵⁰ diagnostické ústavy⁵¹ a výchovné ústavy⁵² patří do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které spolupracuje na přípravě právních norem a metodických materiálů k náhradní péči; do působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy náleží také střediska výchovné péče jako zařízení pro poskytování preventivně výchovné péče před nařízením ústavní výchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy provádí pravidelné kontroly dodržování práv dětí umístěných v zařízeních. Jednotlivá školská zařízení poskytují pomoc dětem v zařízeních před jejich propuštěním a připravují je na vstup do života a ve spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí a poskytovateli sociálních služeb se podílí na zprostředkování ubytování a zaměstnání.

---

⁴⁹ Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Do dětského domova mohou být umístovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

⁵⁰ Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo pro děti s uloženou ochrannou výchovou nebo pro nezletilé matky spolu s jejich dětmi. Dětské domovy se školou lze zřizovat odděleně pro děti nebo se v nich zřizují rodinné skupiny odděleně pro děti. Do dětského domova se školou mohou být umístovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud v průběhu povinné školní docházky pominuly důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě na základě žádosti ředitele dětského domova se školou zařazeno do školy, která není součástí dětského domova se školou.

⁵¹ Diagnostický ústav je zařízení, které děti na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů, s výjimkou dětí přijatých do diagnostického ústavu na základě žádosti jejich zákonných zástupců o umístění z důvodu poruch chování dětí.

⁵² Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

24. V souvislosti s prevencí sociálně-patologických jevů mládeže a v rodině se na péči o ohrožené děti podílí i Ministerstvo vnitra. Výkon sociálně-právní ochrany dětí je zajištěn v přenesené působnosti obecními a krajskými úřady, jejichž zaměstnanci jsou součástí veřejné správy ČR.

25. Agendou rodinné legislativy a činností soudů, zejména v oblasti opatrovnických řízení a soudnictví ve věcech mládeže a dále zákonnou úpravou trestněprávní ochrany dětí a mládeže, se zabývá Ministerstvo spravedlnosti.

Národní plán činnosti

26. V reakci na závěrečné doporučení č. 15, kterým Výbor ČR doporučil vypracovat komplexní národní plán činnosti, schválila vláda Koncepti státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007,⁵³ která navazuje na Koncepti státní politiky ve vztahu k mladé generaci v České republice do roku 2002.⁵⁴ Konceptce je postavena na těchto kritériích:

- podpora výchovy a vzdělávání mimo formální školní systém,
- podpora rozvoje vzdělávání multiplikátorů v oblasti práce s dětmi a mládeží v neziskovém sektoru,
- zajištění legislativy v oblasti práce s dětmi a mládeží – pro usnadnění participace a pro zajištění administrativy veřejné správy v oblasti práce s dětmi a mládeží,
- zajištění rozpočtu na podporu rozvoje iniciativ mládeže a organizací dětí a mládeže, zahrnující grant na administrativu organizací a granty na jejich projekty,
- informační strategie pro děti a mládež,
- více-úrovňovost konceptce – tedy její implementace na všech úrovních veřejné správy,
- podpora participace – zapojení mladých lidí do rozhodování o životě společnosti a organizací dětí a mládeže do procesu co-managementu (spoluřízení) v oblasti dětí a mládeže,
- spolupráce mezi ministerstvy – tzv. cross-sektorální přístup,
- podpora inovace a tvořivosti,
- zajištění konzultace a partnerství organizací dětí a mládeže a veřejné správy na všech úrovních prostřednictvím společných konzultačních orgánů.

---

⁵³ Usnesení vlády ČR ze dne 7. dubna 2003 č. 343.

⁵⁴ Obsah konceptce vychází z návrhů zainteresovaných ústředních orgánů státní správy ČR, výsledků výzkumů a podkladů Institutu dětí a mládeže Ministerstva školství, údajů Českého statistického úřadu a nestátních neziskových organizací. Konceptce navazuje na priority a hlavní myšlenky Bílé knihy Evropské komise o mládeži, která byla přijata v listopadu roku 2001 a rozvíjí je na podmínky České republiky. Konceptce státní politiky pro oblast dětí a mládeže rovněž vychází z materiálu Evropského fóra mládeže, který upřesňuje kritéria pro moderní evropskou koncepci státní politiky v této oblasti.

27. Vláda schválila Koncepti péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu,⁵⁵ jejíž prioritou je podpora péče o děti v rodině. Cílem koncepce je především sjednotit problematiku sociálně-právní ochrany dětí do jednotného materiálu, který by zmapoval současné trendy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, stanovil priority řešení základních aktuálních problémů a nastínil další žádoucí vývoj v této oblasti. Koncepce se v první části zaměřuje na ohrožené děti (dětí ohrožené ve vlastní rodině, děti týrané, zneužívané a zanedbávané, děti s výchovnými problémy atd.), ve druhé části jsou popsány všechny formy náhradní péče o děti, a to od péče ústavní až po osvojení a pěstounskou péči. Z hlediska systému péče o ohrožené děti je prioritou koncepce zásadně biologická rodina dítěte a na všechny formy náhradní péče je nahlíženo jako na dočasné.

28. Vláda dále přijala Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008⁵⁶ a Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007-2017.⁵⁷ Jedním z úkolů vyplývajících z těchto plánů je vytvoření Národní strategie prevence násilí na dětech. Cílem této strategie je eradikace násilí na dětech, minimalizace rizikových faktorů a podpora protektivních faktorů.

Propagace/odborná příprava

29. Výbor ve svém závěrečném doporučení č. 23 uvedl, že by ČR měla zajistit systematickou výchovu a vzdělávání v souladu s Úmluvou. Poznatky o právech, zásadách a ustanoveních Úmluvy jsou průběžně zařazovány do základních pedagogických dokumentů. Odborné vzdělávání se zaměřuje na rozvoj klíčových kompetencí nezbytných pro standardní výkon učitele. Do odborného vzdělávání se promítají i požadavky vlády formulované pro oblast vzdělávání, např. semináře k lidským právům apod.

30. Systém vzdělávání pedagogických pracovníků ve služebním poměru u Policie ČR vychází z Koncepce celoživotního povinného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR a resortu vnitra.

31. Systém vzdělávání policistů zahrnuje kurzy základní odborné přípravy, specializační kurzy, inovační kurzy a jazykové vzdělávání. V kurzech základní odborné přípravy nově nastupujících policistů je výuka zaměřena zejména na zvyšování právního vědomí, orientaci v právní regulaci základních svobod, práv a povinností občanů, etické aspekty policejní práce, je zdůrazněna sociální složka a dosah policejní činnosti.

---

⁵⁵ Koncepce byla schválena usnesením vlády ze dne 18. října 2006 č. 1180

⁵⁶ Viz odstavec 168 a následující.

⁵⁷ Viz odstavec 66.

32. Úmluva je také nedílnou součástí pregraduální výchovy lékařů, je obsažena ve výuce sociální pediatrie, v rámci pediatrie na všech lékařských fakultách popř. ve výuce v rámci sociálního či preventivního lékařství. V rámci postgraduálního vzdělávání je obsahem různých kursů pořádaných Českou lékařskou komorou a Českou lékařskou společností Jana Evangelisty Purkyně v rámci kontinuálního vzdělávání, popř. v rámci specializačních kursů.

33. Ministerstvo práce a sociálních věcí zajišťuje metodické vedení pracovníků sociálně-právní ochrany dětí. Pravidelně realizuje (v intervalu 2 – 3 měsíců) za účasti krajských úřadů porady k sociálně-právní ochraně dětí a k náhradní rodinné péči. Pracovníci obecních a krajských úřadů vykonávající sociálně-právní ochranu dětí musí na základě zákona o úřednících územních samosprávných celků (č. 312/2002 Sb.)⁵⁸ absolvovat přípravu zvláštní odborné způsobilosti, která je následně ověřována zkouškou. I po prokázání zvláštní odborné způsobilosti pro výkon agendy sociálně-právní ochrany dětí jsou pracovníci obecních a krajských úřadů povinni průběžně prohlubovat své vzdělání v souladu se stanoveným plánem vzdělávání.

34. Vzdělávání justičních a právních čekatelů, soudců, státních zástupců a dalších odborných pracovníků je zajišťováno v rámci programu Justiční akademie. Ve sledovaném období byly uspořádány semináře na téma Rodinné právo - rozhodování o výživě dítěte, trestná činnost mládeže a na mládeži, seminář k soudnictví ve věcech mládeže, specializovaný seminář k otázkám právního styku s cizinou, seminář pro soudce působící na opatrovnickém úseku a další.

Šíření zprávy

35. Text Druhé periodické zprávy a závěrečných doporučení Výboru je k dispozici veřejnosti v anglickém i českém jazyce na webových stránkách Úřadu vlády (www.vlada.cz) – v sekci Rady vlády pro lidská práva a sekci usnesení vlády.

36. Každý rok pořádá Sdružení zastánců práv dítěte – česká sekce Defence for Children International semináře o plnění Úmluvy v ČR. Výstupy ze seminářů slouží také jako podklad pro přípravu zprávy.

Spolupráce s nevládními organizacemi

37. Výbor pro práva dítěte ve svém závěrečném doporučení č. 25 žádá ČR, aby státní orgány rozvíjely úzkou spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi (dále jen „NNO“). Od roku 2002 byla přenesena působnost v rozhodování o vydávání pověření NNO k výkonu

sociálně-právní ochrany dětí z Ministerstva práce a sociálních věcí na krajské úřady.⁵⁹ Nejedná se pouze o administrativní akt spojený s činností správního orgánu, ale i o navázání užší spolupráce s neziskovým sektorem, metodickou pomoc a podporu ze strany úřadu.

38. Spolupráce a komunikace subjektů v rámci péče o ohrožené děti je jednou z priorit Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu. Jedná se nejen o spolupráci mezi subjekty státními a nestátními, ale také o spolupráci mezi jednotlivými resorty státní správy, mezi subjekty státní správy a samosprávy, mezi subjekty přímo činnými v sociálně-právní ochraně dětí a veřejností, médií a zahraničními odborníky.

Přidělování finančních prostředků

39. Finanční prostředky jsou čerpány ze státního rozpočtu v rozsahu stanoveném zákonem o státním rozpočtu na příslušný rozpočtový rok. Další prostředky jsou obdobně čerpány z územních rozpočtů. Česká republika nemá jako sledovaný ukazatel výdaje na hospodářská, sociální a kulturní práva dítěte.

40. Součástí novelizace zákonů týkajících se dětí je předem stanovený plán výdajů ze státního rozpočtu. Po reformě státní správy došlo ke zprůhlednění financování oblasti ochrany dětských práv přenesením působnosti z Ministerstva práce a sociálních věcí na obce a kraje. Náklady vzniklé v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany dětí je povinen nést stát.⁶⁰ Od roku 2007 je obcím s rozšířenou působností poskytována ze státního rozpočtu speciální účelová dotace, která je určena na úhradu všech provozních, osobních a věcných nákladů obcí spojených se zabezpečováním agendy sociálně-právní ochrany dětí.⁶¹ Na úhradě nákladů krajů spojených s výkonem sociálně-právní ochrany dětí se stát podílí formou příspěvku na výkon státní správy.

Statistické údaje

41. Sociálně-právní ochranu dětí každoročně vyhodnocuje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na základě získaných informací zpracovává časové řady pro sledování trendů v oblasti sociálně-právní ochrany, tato data jsou využívána jako podklad pro koncepční a legislativní činnost.

---

⁵⁸ Ustanovení § 21 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ Novela č. 272/2001 Sb., která nabyla účinnosti od 1. ledna 2002.

⁶⁰ Podle ustanovení § 58 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶¹ V roce 2007 byla poskytnuta obcím s rozšířenou působností dotace v celkové výši 697,- mil. Kč.

42. Statistiky sledované v souvislosti s případy domácího násilí byly od 1. ledna 2007 upraveny tak, aby v nich mohl být vykazován i typ oběti (dítě, žena, muž, senior) a vztah mezi obětí a pachatelem.

43. V oblasti školství se údaje o dětech, žácích a studentech zahrnují do statistických výkazů různých typů škol. Tyto údaje zahrnují počty o žácích navštěvujících školy, včetně zdravotně postižených dětí, žáků a studentů (dále jen „žáci“), jejich počtech, vřazení do škol samostatně určených pro tyto žáky, individuální integrace do běžných škol a o počtech cizinců. Údaje jsou využívány k přidělování finančních prostředků školám, do nichž jsou zahrnuti i např. příplatky za zdravotně postiženého žáka. Na počty zdravotně postižených žáků, cizinců pak reagují nově přijímané právní předpisy. Školský zákon stanoví postup při shromažďování údajů a jejich předávání Ministerstvu školství nebo jím zřízené organizaci.⁶²

44. Příloha zprávy obsahuje statistické údaje, které byly v daném období ČR sledovány.

II. DEFINICE POJMU DÍTĚ

(článek 1)

45. Pojem dítě byl definován v úvodní zprávě. Ve sledovaném období nedoznala tato definice žádných změn.

Výbor ve svém závěrečném doporučení č. 27 vyzval ČR, aby zachovala současnou věkovou hranici trestní odpovědnosti, která je stanovena na patnáct let. Věková hranice trestní odpovědnosti patnáct let zůstala zachována. Trestně odpovědný není ten, kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku.⁶³

III. OBECNÉ ZÁSADY

(články 2, 3, 6 a 12)

Zákaz diskriminace

46. V souvislosti se vstupem do Evropské unie (dále jen „EU“) připravila vláda návrh zákona o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (tzv. antidiskriminační zákon)⁶⁴, který má sjednotit právní úpravu ochrany před diskriminací a zajistit soulad českého právního řádu se směrnicemi EU. Návrh antidiskriminačního zákona upravuje právo na rovné zacházení a ochranu před diskriminací z důvodu rasy nebo etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku,

---

⁶² Ustanovení § 28 odst. 5.

⁶³ Podle ustanovení § 11 trestního zákona.

zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru. Povinnost zajišťovat rovné zacházení a ochranu před diskriminací se bude vztahovat na rovné zacházení ve věcech práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, ve věcech pracovních a jiné závislé činnosti včetně odměňování, členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, členství a činnosti v profesních komorách včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují, sociálního zabezpečení a sociálních výhod, zdravotní péče, vzdělání a přístupu ke zboží a službám, které jsou k dispozici veřejnosti včetně bydlení, a jejich poskytování. Návrh antidiskriminačního zákona definuje pojmy jako přímá a nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování apod. Za diskriminaci považuje také pokyn a navádění k diskriminaci.

47. Agendu spojenou s rovným zacházením a ochranou před diskriminací bude vykonávat ochránce. Ochránce by měl přispívat k prosazování rovného zacházení se všemi jednotlivci a za tím účelem poskytovat metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodu diskriminace, vydávat doporučení a stanoviska, provádět výzkum a poskytovat informace veřejnosti.

48. Školský zákon obsahuje ustanovení o právech žáků a o ochraně dětí před všemi formami diskriminace, o respektování práva na důstojnost dítěte a respektování rovnosti mezi chlapci a dívkami. Školský zákon stanoví, že vzdělávání je založeno na zásadách rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.

49. Zásada zákazu diskriminace je výslovně vyjádřena rovněž v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, podle které politické, národní, sociální nebo náboženské smýšlení mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let, jeho rodiny nebo rodiny, v níž žije, anebo způsob výchovy mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let nemůže být důvodem k uložení opatření podle tohoto zákona.⁶⁵

50. V návaznosti na doporučení Výboru č. 30, začala ČR v roce 2003 připravovat návrh Akčního plánu k boji s rasismem. K vytvoření takového plánu vyzývají státy OSN závěrečné dokumenty Evropské a Světové konference proti rasismu. V roce 2006 byla provedena

---

⁶⁴ Parlament ČR projednal návrh antidiskriminačního zákona jako sněmovní tisk č. 253 a schválil ho dne 23. dubna 2008. Prezident republiky návrh zákona vetoval dne 16. května 2008.

⁶⁵ Ustanovení § 3 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

analýza možností implementace Akčního plánu proti rasismu. Od přijetí tohoto plánu bylo upuštěno, jelikož východiska a cíle v něm obsažené se do určité míry překrývají s již existujícími koncepcemi přijatými ČR pro oblast lidských práv a ochrany před rasismem. Závěry Světové konference proti rasismu jsou v těchto koncepcích zohledňovány.

51. Ve dnech 24. – 26. září 2003 hostilo Ministerstvo zahraničních věcí regionální seminář pořádaný Úřadem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva, který byl věnován realizaci závěrů Světové konference OSN proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti. Byl koncipován pro skupinu států východní a jižní Evropy (dle regionálního členění OSN). Obsahovou náplň semináře tvořily tři tématické bloky: 1. Práva příslušníků národnostních, etnických, náboženských a jazykových menšin, 2. Romové: problémy a perspektivy na cestě k rovnosti, 3. Xenofobie. Problematika rasismu a extremismu se ve větší či menší míře promítla do všech částí jednání.

52. V souvislosti se závěrečným doporučením č. 30 vyhláší Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Program podpory vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy. V rámci tohoto programu⁶⁶ jsou vypracovávány vzdělávací programy a výukové materiály v oblasti národnostně menšinového vzdělávání, které směřují k poznávání historie a kultury jiných národů, k výchově k demokratickému občanství, k vzájemné toleranci, k potírání rasové a národnostní nesnášenlivosti, xenofobie a antisemitismu.

53. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy každoročně vyhláší dotační program Podpora integrace romské komunity. Program se zaměřuje na předškolní přípravu romských dětí, vzdělávání žáků z romských komunit na základní škole – podpora škol s významným zastoupením žáků z romských komunit, které realizují celodenní program, metodickou podporu učitelů, realizaci volnočasových a zájmových aktivit pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich vzdělávací potřeby. Školy a školská zařízení zpracovávají, aktualizují a vyhodnocují každý rok Minimální preventivní programy zahrnující i problematiku sociálně patologických jevů, včetně diskriminace, projevů rasismu a xenofobie v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance.

---

⁶⁶ Program je vyhlášován v souladu s nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění nařízení vlády č. 262/2005 Sb.

54. Ministerstvo vnitra ve spolupráci s obcemi realizuje Státní integrační program pro azylanty v oblasti zajištění bydlení, vytváření předpokladů pro získání znalostí českého jazyka a pomoci při vstupu na trh práce.

55. Institut pedagogicko psychologického poradenství jako přímo řízená organizace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy realizuje projekt s názvem Evropský sociální fond: Střediska integrace menšin. Projekt se zaměřuje na rozvoj poradenství, vzdělávání a podpůrných služeb pro žáky se sociálním znevýhodněním na základních školách. Délka trvání projektu je 2 roky (2006 – 2008). Hlavní cílovou skupinou jsou děti z etnických menšin, děti imigrantů, azylantů a romské děti a jejich rodiny. V rámci tohoto projektu byla vytvářena v jednotlivých zúčastněných krajích střediska integrace menšin.⁶⁷

Nejlepší zájem dítěte

56. Zásada nejlepšího zájmu dítěte je základní zásadou výkonu sociálně-právní ochrany dětí.⁶⁸ Sociálně - právní ochrana představuje právo dítěte na řádnou rodinnou péči, ochranu jeho zdravého vývoje a právo na ochranu dalších oprávněných zájmů, přičemž její součástí je i prevence. Orgány sociálně-právní ochrany dětí vědí, že při péči o děti a poskytování sociálně-právní ochrany se mají řídit zásadou nejlepšího zájmu dítěte, která je také dále obsažena v zákoně o rodině.

57. Zásada nejlepšího zájmu dítěte a právo na vyjádření názoru dítěte jsou také promítnuty do základních právních předpisů upravujících soudní řízení. V řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje tak, aby byl zjištěn jeho názor ve věci. V soudním řízení je dítě zastoupeno podle povahy a obsahu řízení svým zákonným zástupcem nebo ustanoveným opatrovníkem, čímž je garantována nejen ochrana jeho práv a právem chráněných zájmů, ale i realizace práva na odvolání nebo využití jiných řádných či mimořádných opravných prostředků a ostatních procesních práv.

Právo na život, zachování života a rozvoj

58. Výbor ve svém závěrečném doporučení č. 34 uvedl, že by ČR měla posílit snahy ke zvýšení povědomí veřejnosti a vést informační kampaně zaměřené na prevenci nehod. Dále Výbor doporučil, aby ČR zkoumala možné příčiny sebevražd mládeže a charakteristické rysy

---

⁶⁷ Síť Středisek integrace menšin je pilotním projektem fungujícím od roku 2006, jehož cílem je vytvořit a ověřit systém podpory péče o děti a mladistvé ze sociálně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí. Jeho hlavním záměrem je přispět ke zlepšení podmínek pro integraci těchto dětí a mladistvých v rámci systému vzdělávání i v rámci společnosti.

⁶⁸ Zásada je výslovně uvedena v ustanovení § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

osob, které se jeví jako nejvíce rizikové a podnikla kroky k zavedení dalších podpůrných a intervenčních programů, které by omezily tento tragický jev.

59. V České republice jsou úrazy nejčastější příčinou úmrtí dětí a mladých dospělých. Ve snaze eliminovat tento jev byl vypracován Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007-2017.⁶⁹ Tento plán mapuje dosavadní aktivity v rámci prevence dětských úrazů, hodnotí tyto aktivity z hlediska slabých a silných stránek, využití příležitostí a odvrácení hrozeb. Cílem Národního akčního plánu je maximální snížení dětské úmrtnosti v ČR v důsledku úrazů a zastavení nárůstu dětských úrazů, a to zejména těch závažných s trvalými následky.

60. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy průběžně sleduje konkrétní podmínky a situace ve školách a školských zařízeních z hlediska rizik výskytu sociálně patologických jevů a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dále zajišťuje systematické vzdělávání školních metodiků prevence a dalších pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy a v netradičních technikách pedagogické preventivní práce s dětmi a mládeží a každoročně vyhlašuje programy k prevenci sociálně patologických jevů.

61. Zvýšení povědomí zaměřeného na prevenci nehod zohledňuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání ve vzdělávací oblasti s názvem Člověk a jeho svět. V tématickém okruhu Místo, kde žijeme, je kladen důraz na dopravní výchovu; ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho zdraví, jsou žáci vedeni k odpovědnosti za své zdraví a bezpečnost.

62. V návaznosti na Národní strategii zvýšení bezpečnosti silničního provozu byla 13. prosince 2006 slavnostně zahájena činnost Centra dopravní prevence Ministerstva vnitra a Policie ČR. Centrum nabízí zejména dětem komplexní programy v oblasti prevence dopravních nehod a semináře zaměřené na problematiku prevence.

63. Příloha obsahuje statistické údaje o počtu dětí usmrcených v důsledku silničních nehod (tabulka č. 1).

64. Počet dokonaných dětských sebevražd od roku 1995 trvale klesá. Počet zemřelých na úmyslné sebepoškození ve věku 5 až 19 let v ČR ve sledovaném období ukazuje následující tabulka:

---

⁶⁹ Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007-2017 byl odsouhlasen usnesením vlády dne 22. srpna 2007 č. 926.

Rok	Počet zemřelých							
	Absolutně						Na 100 000 obyvatel	
	Věková skupina			Celkem	Věková skupina		Celkem	
	5 - 9	10 – 14	15 - 19	5 - 19	5 - 9	10- 14	15 - 19	5 – 19
1995	1	10	91	102	0,2	1,4	10,5	4,6
1997	-	6	66	72	-	0,9	8,3	3,4
1998	-	8	52	60	-	1,2	6,9	2,9
2006	-	3	42	45	-	0,5	6,4	3,7

Respektování názoru dítěte

65. Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.⁷⁰ Vyjádření dítěte je při projednávání všech záležitostí týkajících se jeho osoby věnována náležitá pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti. Při své činnosti bere orgán sociálně-právní ochrany v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje. Postup, jak zjistit názor dítěte v rámci soudního řízení, blíže specifikuje občanský soudní řád.⁷¹ Občanský soudní řád umožňuje zjistit názor dítěte prostřednictvím jeho zástupce, orgánu sociálně-právní ochrany nebo přímo výsledkem dítěte, jenž lze provést i bez přítomnosti osob odpovědných za výchovu. Současně stanoví povinnost soudu přihlédnout k názoru dítěte podle jeho věku a rozumové vyspělosti.

66. Školským zákonem a zákonem o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy je upraveno právo účasti dětí při projednávání záležitostí, které se jich přímo dotýkají. Školský zákon stanoví, že žáci a studenti mají mimo jiné právo volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí, zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat.⁷² Dále mají právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje.

⁷⁰ Ustanovení § 8 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ Ustanovení § 100 odst. 3 občanského soudního řádu.

67. Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy stanoví, že dítě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou má mimo jiné právo vyjádřit svůj názor na zamýšlená a prováděná opatření, která se ho dotýkají; názorům dítěte musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti.⁷³

68. Zdravotní péče je poskytována se souhlasem zákonných zástupců dětských pacientů a s ohledem na názor dětských pacientů. Ministerstvo zdravotnictví v rámci dotačního programu prevence kriminality podpořilo v roce 2006 a 2007 projekt „Podpora duševního zdraví dětí změnou a rozvojem jejich mentálně hygienických návyků“. Projekt v širokém měřítku podporuje práva dětí a uplatňování těchto práv v praxi.

IV. OBČANSKÁ PRÁVA A SVOBODY (články 7, 8, 13-17 a článek 37, písm. a))

Jméno a občanství

69. Platná právní úprava státního občanství České republiky je upravena v zákoně o nabývání a pozbývání státního občanství (č. 40/1993 Sb.).⁷⁴ V zákoně je stanovena lhůta pro vydání rozhodnutí ve věci udělení státního občanství České republiky v délce maximálně 90 dnů. Ve většině případů, pokud jsou předloženy zákonem požadované podklady k žádosti, jsou žádosti vyřízeny v kratší než zákonné lhůtě.

70. Rozhodování ve věci nabývání státního občanství České republiky zjednodušeným způsobem, tj. na základě prohlášení, přísluší krajským úřadům. Na tato zjednodušená řízení se vztahují lhůty stanovené správním řádem (č. 500/2004 Sb.)⁷⁵, tedy lhůta 30, maximálně 60 dnů. Krajské úřady však ve většině těchto případů rozhodují v kratších lhůtách. Dodržování lhůt při rozhodování o nabytí státního občanství České republiky zjednodušeným způsobem je pečlivě sledováno a je předmětem kontrol Ministerstva vnitra.

71. Sociálně-právní ochrana se poskytuje také dítěti,⁷⁶ které na území ČR má podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR⁷⁷ povolen trvalý pobyt, je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů, podalo žádost o udělení azylu na území ČR, je oprávněno trvale pobývat na území ČR, pobývá s rodičem,

---

⁷² Ustanovení § 21 školského zákona.

⁷³ Ustanovení § 20 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

⁷⁴ Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁵ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb.

⁷⁶ Ustanovení § 2 zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷⁷ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

který podal žádost o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území ČR, pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území ČR podle zvláštního právního předpisu.⁷⁸ V nezbytném rozsahu se pak poskytuje sociálně-právní ochrana také dítěti, které nemá trvalý pobyt na území ČR a zároveň nesplňuje ani výše zmíněné podmínky, a to zejména v situaci, ocitlo-li se takové dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny.⁷⁹

72. ČR přistoupila k Úmluvě o právním postavení osob bez státního občanství z roku 1954. Úmluva pro ni vstoupila v platnost dne 17. října 2004.⁸⁰

73. Informace ohledně svobody projevu, svobody myšlení, svědomí a náboženského přesvědčení a svobody sdružování a pokojného shromažďování byly poskytnuty ve Druhé periodické zprávě.

Ochrana soukromí

74. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí⁸¹ opravňuje zaměstnance orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zaměstnance obce s rozšířenou působností zařazené do obecního úřadu navštěvovat v souvislosti s plněním úkolů podle tohoto zákona dítě a rodinu, ve které žije, a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení, ve zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo v jiné prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za jeho výchovu o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má chování. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dále umožňuje těmto zaměstnancům pořizovat obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž se dítě zdržuje. Zároveň s tím však mají tito zaměstnanci zákonem uloženou povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili při provádění sociálně-právní ochrany dětí nebo v přímé souvislosti s ním, pokud se v zákoně výslovně nestanoví jinak nebo pokud nejsou zproštěni povinnosti zachovávat mlčenlivost tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají.⁸²

75. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje zákaz zveřejňování informací, kdy nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého nebo dítěte mladšího 15 let, které se dopustilo činu jinak trestného, nebo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit informaci, která by umožnila tohoto mladistvého nebo dítěte mladší 15 let identifikovat.

---

⁷⁸ Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Ustanovení § 37 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁸⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 108/2004 Sb.m.s., o Úmluvě o právním postavení osob bez státního občanství.

⁸¹ Ustanovení § 52 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁸² Ustanovení § 57 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Přístup k přiměřeným informacím

76. Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání (č. 231/2001 Sb.),⁸³ stanoví jako jednu ze základních povinností provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání a provozovatelů převzatého vysílání (dále jen „provozovatelé vysílání“) nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých zejména tím, že obsahují pornografii a hrubé samoučelné násilí. Provozovatelé vysílání jsou povinni nezařazovat v době od 06.00 do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, a jsou povinni zajistit, aby rozhlasovému a televiznímu vysílání pořadů, na které se vztahuje uvedené omezení vysílání, bezprostředně předcházelo slovní upozornění na nevhodnost pořadu pro děti a mladistvé a aby pořad, který by mohl ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, byl označen v případě televizního vysílání obrazovým symbolem upozorňujícím na jeho nevhodnost pro děti a mladistvé po celou dobu vysílání.

77. Provozovatelé vysílání jsou dále povinni nezařazovat do vysílání reklamy a teleshopping určené dětem nebo v nichž vystupují děti, pokud podporují chování ohrožující jejich fyzický, psychický nebo mravní vývoj. Provozovatelé vysílání dále nesmějí při vysílání reklamy přímo pobízet děti a mladistvé, aby kupovali nějaký výrobek nebo službu s využitím jejich nezkušenosti nebo důvěřivosti, přímo pobízet děti a mladistvé, aby přemlouvali své rodiče nebo někoho jiného k nákupu nabízeného zboží nebo služeb, využívat zvláštní důvěru dětí a mladistvých vůči jejich rodičům nebo jiným osobám, nebo bezdůvodně ukazovat děti a mladistvé v nebezpečných situacích. Také teleshopping musí být v souladu s těmito požadavky, a nevybízet děti a mladistvé k uzavírání smluv o prodeji nebo pronájmu zboží a služeb.

78. Zákonem o České televizi (č. 483/1991 Sb.)⁸⁴ a zákonem o Českém rozhlasu (č. 484/1991 Sb.)⁸⁵ je pak rozšířena výše uvedená povinnost pro Českou televizi a pro Český rozhlas o úkol poskytovat vyváženou nabídku pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem mj. na věk, a vyrábět mezi jinými také pořady pro děti a mládež.

---

⁸³ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů.

79. Podle zákona o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl (č. 273/1993 Sb.)⁸⁶ je výrobce českého audiovizuálního díla nebo distributor jiného než českého audiovizuálního díla povinen do 10 dnů před zveřejněním tohoto díla v České republice zaslat Ministerstvu kultury evidenční list audiovizuálního díla, který musí mj. obsahovat věkovou hranici přístupnosti audiovizuálního díla včetně stručného vyjádření důvodů omezené přístupnosti.

80. Distributor je povinen zajistit, aby na obalech či průvodních listech rozmnoženin audiovizuálního díla byla uvedena hranice přístupnosti stanovená výrobcem nebo distributorem včetně stručného vyjádření důvodů omezení přístupnosti.⁸⁷ Audiovizuální dílo, jehož obsah může ohrozit tělesný, duševní nebo mravní vývoj dětí, musí být před svým zveřejněním označeno hranicí přístupnosti dosažením věku 15 nebo 18 let. Hranici přístupnosti českého audiovizuálního díla včetně odůvodnění omezení přístupnosti je povinen stanovit jeho výrobce, popřípadě koproducent. Pokud tuto povinnost nesplní, dopustí se správního deliktu, který projednává krajský úřad. Hranici přístupnosti jiného než českého audiovizuálního díla včetně odůvodnění omezení přístupnosti je povinen stanovit jeho distributor. Pokud tuto povinnost poruší, dopustí se správního deliktu, který projednává krajský úřad. Tímto způsobem stanovenou hranici přístupnosti je pak pořadatel audiovizuálního představení povinen zveřejnit v souvislosti s oznámením o konání audiovizuálního představení a při konání představení zajistit vyloučení účasti osob, na které se vztahuje případné omezení přístupnosti audiovizuálního díla.

81. Provozovatel prodejny nebo provozovatel půjčovny audiovizuálních děl nesmí prodat nebo pronajmout rozmnoženinu audiovizuálního díla s omezenou přístupností osobám mladším, než připouští omezení přístupnosti audiovizuálního díla. Dohled nad dodržováním těchto povinností vykonává obecní úřad. Porušení povinnosti pořadatelem audiovizuálního představení nebo provozovatelem prodejny nebo půjčovny audiovizuálních děl projednává jako správní delikt obecní úřad.

82. Zákon o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl se však vztahuje pouze na díla určená k audiovizuálním představením, nikoli na díla určená ke

---

⁸⁶ Zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů (dále jen „zákon o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl“).

⁸⁷ Ustanovení § 3 odst. 3 zákona o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl.

zveřejnění prostřednictvím televizního vysílání nebo prostřednictvím informační sítě Internet.⁸⁸

83. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí stanoví povinnosti orgánů sociálně-právní ochrany při sdělování údajů týkajících se nezletilých dětí a jejich rodiny. Konkrétně jsou stanoveny případy komu a v jakém rozsahu může orgán sociálně-právní ochrany poskytnout informace o dítěti nebo o jeho rodině a kdo je povinen na požádání orgánu sociálně-právní ochrany poskytnout potřebnou informaci. Dítě, které je schopno s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost posoudit dosah a význam rozhodnutí vyplývajících ze soudního nebo správního řízení, kterého je účastníkem, nebo jde-li o jiné rozhodnutí vztahující se k jeho osobě, obdrží od orgánu sociálně-právní ochrany informace o všech závažných věcech jeho osoby se týkajících.⁸⁹

Právo nebýt vystavován mučení či jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

84. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí v ustanovení § 10 stanoví, že obce, státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti jsou povinny mimo jiné oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují ohrožení dítěte, včetně podezření, že dítě je ohroženo trestným činem (zneužíváno, zanedbávána péče o něj atd.). V návaznosti na to bylo v roce 2005 publikováno ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví metodické opatření Postup lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.⁹⁰

V. RODINA A NÁHRADNÍ PÉČE O DĚTI

(články 5, 9-11, 18 odst. 1 a 2; 19 – 21, 25, 27 odst. 4 a článek 39)

Rodina

85. Článek 32 Listiny stanoví ochranu rodičovství a rodiny zákonem a zaručuje zvláštní ochranu dětí a mladistvých. Stanoví, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a že děti

---

⁸⁸ V souvislosti s dostupností audiovizuálních děl pro děti a mladistvé je třeba zmínit Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2007/65/ES, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách). Směrnice bude transponována Českou republikou do prosince 2009; oproti současnému stavu bude do právní úpravy spadat i televizní vysílání šířené přes internet, a nově budou úpravě podrobeny i audiovizuální mediální služby na vyžádání.

⁸⁹ Ustanovení § 8 odst. 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁹⁰ Toto metodické opatření Postup lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte zveřejněné ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví z roku 2005 bylo nahrazeno metodickým opatřením Postup lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte uveřejněným ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví v květnu 2008.

mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

86. Od dubna 2000 došlo ke změně v pojetí veřejné ochrany rodiny, především pak dětí. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje činnost orgánů sociálně-právní ochrany dítěte při svěřování dítěte do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, zprostředkování osvojení a pěstounské péče, ústavní výchovu a ochrannou výchovu, péči o děti vyžadující zvýšenou pozornost a sociálně-právní ochranu dětí ve vztahu k zahraničí.

87. Novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, účinnou od 1. června 2006, byla dále rozšířena povinnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí pracovat s rodinou v případech, kdy došlo k umístění dítěte mimo rodinu. Tyto orgány mají povinnost pomoci v uspořádání rodinných poměrů a životní a sociální situace, cílem je návrat dítěte do rodiny. Minimálně jednou za tři měsíce je orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen navštívit dítě umístěné v ústavní péči a jeho rodinu.

88. V roce 2005 přijala vláda dokument „Národní koncepce rodinné politiky“⁹¹. Tato koncepce obsahuje komplexní cíle a opatření pro realizaci nástrojů v oblasti rodin s dětmi. Cílem koncepce je posílit pozici rodiny v české společnosti, vytvořit všestranně příznivější společenské klima i podmínky pro rodinu a umožnit rodičům sloučení profesních a rodičovských rolí. V současné době je připravována její aktualizace.

89. Pokud jde o Haagskou úmluvu č. 24 o právu platném pro vyživovací povinnost z roku 1973, ČR tuto Úmluvu doposud nepřijala. V současné době je projednávána nová Haagská úmluva, která řeší celou problematiku použitelného práva, uznání a výkonu rozhodnutí ve věci vyživovací povinnosti. ČR bude nyní stát před schvalovacím procesem a ratifikací této Úmluvy.

Náhradní péče o děti

90. Od roku 2002 je většina činností při zprostředkování náhradní rodinné péče přenesena z Ministerstva práce a sociálních věcí na krajské úřady. Zákon o rodině stanoví, že při výběru vhodné osoby, která má zajistit dítěti náhradní péči, se dává zpravidla přednost příbuznému dítěti. V případě, že nelze dítěti takovou péči zajistit, je dítěti vyhledávána pěstounská rodina.

91. Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení, pokud rodiče nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc (ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje) a obecní úřad obce s rozšířenou

působností takovou pomoc předtím doporučil.⁹² Tuto povinnost může úřad uložit také v případě, pokud rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem. Úřad je povinen poskytnout rodiči pomoc po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy⁹³, nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.⁹⁴ Tato pomoc se zaměřuje zejména na uspořádání rodinných poměrů, které by umožnily návrat dítěte do rodiny, je nabízena při řešení životní a sociální situace, včetně hmotné úrovně rodiny, a dále se zaměřuje na spolupráci s orgány sociálního zabezpečení, úřady práce a dalšími státními a jinými orgány (za tím účelem také zprostředkuje rodiči pomoc poradenského zařízení). Tato opatření mají napomoci rodině uspořádat své rodinné poměry a obnovit funkci rodiny do té míry, aby se dítě mohlo vrátit zpět do rodiny.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

92. Z výše uvedených důvodů vznikla nová forma pěstounské péče na přechodnou dobu.⁹⁵ Cílem nového institutu je zajistit péči o děti, které v určitém časovém horizontu vyžadují péči speciálně školených pěstounů. Pěstounská péče na přechodnou dobu by měla sloužit, zejména k zajištění péče o děti, o které se rodiče přechodně nemohou starat; tedy jako alternativa k ústavní výchově či k péči v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Současně je v této formě náhradní rodinné výchovy zachován dostatečný prostor pro práci s rodinou dítěte tak, aby se dítě mohlo vrátit zpět do rodiny.

93. Byla přijata nová úprava⁹⁶ svěření dítěte do pěstounské péče na základě předběžného opatření. Soud svěří dítě do pěstounské péče předběžným opatřením v případě, že jde o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo na dobu do rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení. Po uplynutí doby 3 měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření může být jeho trvání prodlouženo v případě, že soud nemá podklady pro rozhodnutí ve věci samé. Jestliže

---

⁹¹ Usnesení vlády ze dne 12. října 2005 č. 1305. Konceptce byla vytvořena na základě informací získaných celkovým vyhodnocením právních předpisů, postupů a správních rozhodnutí týkajících se rodin s dětmi

⁹² Ustanovení § 12 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁹³ Účelem školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.

⁹⁴ Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotní péče zdravotnickým zařízením a v psychologické a jiné obdobné nutné péči.

⁹⁵ Zavedená novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, účinnou k 1. červnu 2006.

bylo před uplynutím této doby zahájeno řízení ve věci samé, může soud předběžné opatření opakovaně prodloužit o jeden měsíc tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla šest měsíců. Poté lze dobu trvání předběžného opatření výjimečně prodloužit jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé.

Pěstounská péče

94. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí⁹⁷ významně zvýšila odměnu pěstounů. Dávka vzrostla na dvojnásobek dosud vyplácené částky.⁹⁸ Zároveň došlo také k více jak dvojnásobnému zvýšení zvláštní odměny pěstouna náležející pěstounovi, který pečuje alespoň o 3 děti, nebo alespoň o jedno těžce zdravotně postižené dítě.⁹⁹ V případě pěstounů, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče,¹⁰⁰ došlo od 1. června 2006 k téměř trojnásobnému zvýšení odměny pěstouna.¹⁰¹

95. Přehled navýšení odměn pěstounů obsahuje tabulka č. 2 a 3 v Příloze.

96. Je-li dítě, které má být svěřeno do pěstounské péče, ve věku, kdy je schopno posoudit svoji situaci, má mít možnost svobodně vyjádřit svůj názor. Na tento jeho názor by měl být brán v souladu se zákonem o rodině ohled.¹⁰²

Svěření dítěte do péče jiných fyzických osob než rodičů

97. Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, jestliže tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte. Orgány sociálně-právní ochrany dětí sledují vývoj dítěte a navštěvují jej pravidelně v rodině.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

98. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče, jehož život nebo příznivý vývoj jsou vážně ohroženy, které se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku, které je tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní

---

⁹⁶ Ustanovení § 76a občanského soudního řádu.

⁹⁷ Novela zákona č. 112/2006 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ Konkrétně šlo o nárůst z 1200,- Kč měsíčně na 2400,- Kč měsíčně za každé dítě svěřené do pěstounské péče.

⁹⁹ Základní výměra zvláštní odměny pěstouna tak vzrostla z částky 7 200,- Kč měsíčně na 15 600,- Kč měsíčně.

¹⁰⁰ Pěstounská péče může být vykonávána v zařízení pro výkon pěstounské péče (dále jen "zařízení"). Zařízení se zpravidla zřizuje v samostatném objektu nebo v prostorách, které zřizovatel vybaví jako byt pro rodinu s větším počtem dětí. Zřizovatel zařízení uzavírá s pěstounem písemnou dohodu o výkonu pěstounské péče v zařízení.

¹⁰¹ Z částky 5 760,- Kč měsíčně na 15 600,- Kč měsíčně v základní výměře (v případě péče o 1 až 3 děti), k dalšímu navýšení na částku 17 193,- Kč měsíčně došlo s účinností od 1. 1. 2007 (viz tabulka).

¹⁰² Ustanovení § 47 odst. 2 zákona o rodině.

práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotní péče zdravotnickým zařízením a v psychologické a jiné obdobné nutné péči. Dítě se umísťuje v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc:

- na základě rozhodnutí soudu,
- na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- na základě žádosti zákonného zástupce dítěte, nebo
- požádá-li o to dítě.

99. Pokud je dítě umístěno v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, je zaměstnanec obce s rozšířenou působností povinen navštívit dítě podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Takovému dítěti může být povolen pobyt mimo toto zařízení u rodičů nebo jiných fyzických osob jen po předchozím písemném souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Osvojení

100. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností vyhledávají děti vhodné k osvojení a fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli. Každá žádost o osvojení je pečlivě odborně posuzovaná v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Krajské úřady vedou pro účely zprostředkování osvojení evidenci dětí vhodných pro osvojení a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Při každém kraji zřizuje hejtman kraje pro účely zprostředkování osvojení jako zvláštní orgán kraje poradní sbor. Poradní sbor tvoří odborníci a odbornice působící v oblasti sociálně-právní ochrany. Zejména jde o odbornice a odborníky z oborů pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupce a zástupkyně školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy, zaměstnance a zaměstnankyně krajského úřadu a obecního úřadu obcí s rozšířenou působností zařazené na úseku sociálně-právní ochrany.

101. Jestliže krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí, nebo do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zašle kopii údajů z těchto evidencí Ministerstvu práce a sociálních věcí¹⁰³, a pokud Ministerstvo práce a sociálních věcí nezprostředkuje osvojení do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte od evidence dětí vedené ministerstvem, nebo do 6 kalendářních měsíců od zařazení žadatele do evidence žadatelů vedené ministerstvem, postoupí kopii údajů z těchto evidencí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí pro zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. K osvojení dítěte je

---

¹⁰³ Ustanovení § 22 odst. 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

třeba souhlasu zákonného zástupce osvojovaného dítěte¹⁰⁴. Osvojit dítě bez souhlasu jeho rodičů je možné pouze na základě soudního rozhodnutí, a to za situace neprojevení opravdového zájmu a neprojevení žádného zájmu o dítě¹⁰⁵. O osvojení dítěte, jeho svěření do pěstounské péče, předání do péče jiné fyzické osoby a v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti rozhoduje vždy příslušný soud dle bydliště dítěte.

Nezákonné převozy a převozy bez návratu

102. Případy únosů řeší trestní zákon¹⁰⁶, který tyto činy stíhá odnětím svobody až na tři léta.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

103. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí je správním orgánem s celostátní působností, který zajišťuje výkon sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině.¹⁰⁷ Hlavní náplní práce úřadu je vymáhání výživného od povinných v cizině pro oprávněné v ČR a od povinných v ČR pro oprávněné v cizině. Případy vymáhání výživného tvoří 80 % agendy úřadu. Vymáhání výživného je umožněno dvoustrannými smlouvami o právní pomoci s některými státy, jimiž je ČR vázána a dále mnohostrannými úmluvami, jejichž je členem. Dále úřad působí v oblasti zprostředkování mezinárodního osvojení na základě Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Úřad se rovněž věnuje případům, kdy rodiče mají odlišná stanoviska k určení místa pobytu jejich dětí. Rodičovské spory vedou občas k tomu, že jeden z rodičů odejme dítě z výchovy druhého rodiče, opustí společné bydliště, které dosud s druhým rodičem i s dítětem sdílel, a bez souhlasu druhého rodiče přemístí dítě do jiného státu nebo je v jiném státě zadržuje. V takových případech plní Úřad úkoly ústředního orgánu podle čl. 7 Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.¹⁰⁸

104. Příloha obsahuje tabulku č. 4 popisující statistické údaje z oblasti náhradní rodinné péče.

Ochranná výchova

105. Ochranná výchova je podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže ochranným opatřením¹⁰⁹. Soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v

¹⁰⁴ Ustanovení § 67 zákona o rodině.

¹⁰⁵ Ustanovení § 68 zákona o rodině.

¹⁰⁶ Ustanovení § 216 trestního zákona.

¹⁰⁷ Ustanovení § 35 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁰⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.

¹⁰⁹ Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páčáním provinění mladistvými.

jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije, dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření¹¹⁰.

106. Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého. Vyžaduje-li to zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku. Z hlediska funkce ochranné výchovy lze vymezit v zásadě tři skupiny osob, kterým je ochranná výchova ukládána:

- V první řadě to jsou mladiství (tj. osoby, které v době spáchání provinění dovršily 15. rok věku a nepřekročily 18. rok věku). Tyto osoby jsou trestně odpovědné, byť k naplnění trestní odpovědnosti u mladistvých se vyžaduje, aby materiální znak skutkové podstaty trestného činu (stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu) byl vyšší než malý, kdežto u dospělých postačí, aby byl vyšší než nepatrný. Ochranná výchova v případě mladistvých hraje roli alternativy, odklonu od uložení trestního opatření, kdy soudce na základě své úvahy může upustit od uložení trestního opatření a spokojit se s opatřením ochranným.
- Druhou skupinu tvoří děti (tj. osoby mladší 15 let, které nejsou za žádných okolností trestně odpovědné), které spáchaly čin jinak trestný, za nějž trestní zákon umožňuje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání tohoto protiprávního činu dovršily dvanáctý rok svého věku. U pachatelů takto vymezených činů je stanovena povinnost soudu ochranné opatření v podobě ochranné výchovy uložit. Ochranná výchova u těchto pachatelů slouží nejenom jako prostředek individuální prevence, ale rovněž, a to pro nemožnost uložení trestu odnětí svobody, musí plnit i funkci prevence generální (ochrana společnosti).
- Třetí skupinu tvoří děti (tedy osoby mladší 15 let), které spáchaly čin jinak trestný a povaha spáchaného činu a nezbytnost zajištění jejich řádné výchovy nutně vyžaduje uložení ochranné výchovy. U těchto dětí je na zvážení soudu, zda čin, který spáchaly, a jejich osobní poměry nenabízejí jiné východisko než uložení ochranné výchovy, přičemž i zde, stejně jako u skupiny předchozí, musí soudce zvažovat aspekt generální prevence ukládaného opatření.

---

¹¹⁰ Výchovná opatření lze uložit mladistvému, pokud bylo upuštěno od trestního opatření nebo bylo podmíněně upuštěno od trestního opatření. Výchovnými opatřeními jsou dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou.

107. Rozhodnutím soudu lze přeměnit nařízenou ústavní výchovu na ochrannou a uloženou ochrannou výchovu na ústavní; jedním z iniciátorů tohoto řízení může být ředitel zařízení, v němž se ústavní nebo ochranná výchova vykonává.

Ústavní výchova

108. Jestliže výchova dítěte je vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, která má přednost před výchovou ústavní. O umístění dětí do ústavní péče může tedy rozhodovat pouze soud. Soud má povinnost minimálně jednou za šest měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení ústavní výchovy nebo svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

109. K posílení ochrany dětí žijících v ústavní péči bylo zákonem o sociálně-právní ochraně dětí specifikováno sledování vývoje těchto dětí a dodržování podmínek při výkonu ústavní a ochranné výchovy. Původně byla stanovena povinnost navštěvovat dítě, kterému byla nařízena ústavní výchova, jednou za 6 měsíců. Od 1. června 2006 je že zaměstnanec obce s rozšířenou působností povinen nejméně jednou za 3 měsíce navštívit dítě, kterému byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova, a ve stejném intervalu navštívit také jeho rodiče.

110. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností sledují dodržování práv dětí v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy; sledují zejména rozvoj duševních a tělesných schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení, zjišťují, jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči a působí k tomu, aby byli v ústavním zařízení sourozenci umístěni společně.¹¹¹ Dohled nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní a ochranné výchovy v uvedených zařízeních pak provádí na státní zastupitelství.

111. Podmínky v zařízeních jsou zároveň průběžně zlepšovány dalším vzděláváním pedagogických pracovníků formou seminářů a kursů, prováděním psychologických vyšetření pedagogických pracovníků, zajištěním prostorových podmínek v souladu s příslušnými prováděcími předpisy a účastí dětí na činnostech zařízení formou spolusprávy.

---

¹¹¹ Ustanovení § 29 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

112. V rámci systému následné péče o osoby, které opustí zařízení ústavní výchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí realizuje dotační program pro NNO, které se zaměřují na doprovázení dětí umístěných do ústavní a pěstounské péče. Analýza výsledků dotačního řízení zároveň umožňuje velmi dobře zmapovat činnost příslušných organizací v jednotlivých regionech České republiky.

113. Stavem práv dětí v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy se zabýval veřejný ochránce práv ve Zprávě z návštěv zařízení, v nichž se vykonává ústavní a ochranná výchova z roku 2007¹¹². Ve této zprávě ochránce mimo jiné konstatoval, že sice zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy klade důraz na zřizování oddělených zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou a pro děti s uloženou ochrannou výchovou, nicméně toto není v praktické politice ministerstva školství naplněno a v konečném důsledku může docházet k porušení práv dětí s nařízenou ústavní výchovou. Ochránce dále považuje za žádoucí, aby na specializovaná oddělení¹¹³ mohly být umístěny pouze děti s uloženou ochrannou výchovou, které mají diagnostikovanou extrémní poruchu chování.

114. Následující tabulka obsahuje údaje o dětech umístěných do institucí pro výkon ochranné nebo ústavní výchovy:

Školní rok	Předškolní věk					Povinná školní docházka				Po ukončení povinné školní docházky			
	celkem	celkem	Z toho dívky	V tom		celkem	Z toho dívky	V tom		celkem	Z toho dívky	V tom	
				Do 3 let	3 a více			Do 15	Nad 15			15 - 18	Nad 18
2001/02	7222	440		9	431	4028	1617	3378	650	2754	1049	2499	255
2002/03	7270	403		9	394	3964	1630	3314	650	2903	1117	2610	293
2003/04	7205	388	171	9	379	3973	1616	3327	646	2844	1097	2520	324
2004/05	7590	406	169	47	359	4273	1710	3485	788	2911	1138	2507	404
2005/06	7621	415	170	46	369	4152	1687	3369	783	3054	1181	2645	409
2006/07	7459	411	182	58	353	4108	1636	3242	866	2940	1162	2512	428

¹¹² <http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/cinnost/ochrana.php&doc=599>

¹¹³ Podle vyhlášky č. 438/2006 Sb., ze dne 30. srpna 2006, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, jsou děti se závažnými poruchami chování a děti s extrémními poruchami chování umístovány do zařízení, jejichž činnost nebo činnost jejich oddělení je specializovaná na výchovně léčebnou péči. Na oddělení specializované na výchovně léčebnou péči pro děti se závažnými poruchami chování mohou být diagnostickým ústavem umístovány zejména děti, které jsou v důsledku svého psychického oslabení závažně ohroženy ve svém vývoji, děti s poruchami pozornosti a soustředění, doprovázenými hyperaktivitou, které není možné zvládat běžnými výchovnými postupy a metodami, děti experimentující s návykovými látkami nebo drogově závislé.

115. Ve sledovaném období byl v oblasti zdravotnictví zahájen proces transformace kojeneckých ústavů a dětských domovů do 3 let věku v zařízení rodinného typu. V návaznosti na to je připravován zákon o kojeneckých ústavech a dětských domovech do 3 let věku. Předběžný termín pro předložení návrhu zákona je stanoven k 31. prosinci 2008.

Opětovné sjednocení rodiny

116. Podle zákona o azylu¹¹⁴ se azyl za účelem sloučení rodiny udělí v případě hodném zvláštního zřetele rodinnému příslušníkovi, který již azyl získal, i když v řízení o udělení mezinárodní ochrany¹¹⁵ nebude v jeho případě zjištěn důvod pro udělení azylu. Rodinným příslušníkem se pro účely sloučení rodiny rozumí manžel azylanta, svobodné dítě azylanta mladší 18 let, rodič azylanta mladšího 18 let, nebo zletilá osoba odpovídající za nezletilou osobu bez doprovodu.¹¹⁶

- Ve sledovaném období byl do zákona o pobytu cizinců zaveden institut povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny na území. Žádost o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny na území je oprávněn podat cizinec v zákonem vymezených případech.
- V průběhu pobytu na území na vízum k pobytu nad 90 dnů nebo na povolení k dlouhodobému pobytu vydané za jiným účelem může cizinec žádost o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny podat na území policii. Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny se cizinci mj. udělí, jestliže nezletilému cizinci, se kterým má být umožněno společné soužití rodiny, byl udělen azyl.
- Zákon o pobytu cizinců dále upravuje možnost udělení povolení k trvalému pobytu bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území. Toto povolení se vydá

---

¹¹⁴ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu).

¹¹⁵ Mezinárodní ochrana má dvě formy, a to azyl a doplňkovou ochranu. Doplňková ochrana se udělí, pokud by cizinci při návratu do země původu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy (tj. uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky). Pokud žadatel o udělení mezinárodní ochrany v řízení splní zákonné podmínky pro udělení obou forem mezinárodní ochrany, udělí se mu azyl jakožto forma ochrany vyšší.

¹¹⁶ Nezletilou osobou bez doprovodu se podle zákona o azylu rozumí osoba mladší 18 let, která přicestuje na území bez doprovodu zletilé osoby odpovídající za ni podle právního řádu platného na území státu, jehož občanství osoba mladší 18 let má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, na území státu jejího posledního bydliště, a to po takovou dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takovéto osoby. Nezletilou osobou bez doprovodu se rozumí i osoba mladší 18 let, která byla ponechána bez doprovodu poté, co přicestovala na území.

cizinci: který o vydání tohoto povolení žádá z humanitárních důvodů, zejména je-li nezletilým dítětem azylanta nebo dítětem, které je závislé na péči azylanta, pokud nepožádá o udělení azylu, nebo

- který o vydání tohoto povolení žádá jako nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě cizince, jenž na území pobývá na základě povolení k trvalému pobytu, je-li důvodem žádosti společné soužití těchto cizinců.

117. Se vstupem ČR do EU byly upraveny podmínky pro vydání povolení k trvalému pobytu rodinnému příslušníkovi občana EU.¹¹⁷ Povolení k trvalému pobytu rodinnému příslušníkovi občana Evropské unie se vydá po 5 letech jeho nepřetržitého přechodného pobytu na území, nebo jestliže je rodinným příslušníkem státního občana České republiky, který je na území přihlášen k trvalému pobytu, nebo rodinným příslušníkem občana jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území.

118. Dále bylo v zákoně o pobytu cizinců upraveno, že občan EU může v ČR pobývat bez jakéhokoli povolení po libovolně dlouhou dobu, pouze pokud bude z nějakého důvodu potřebovat úřední potvrzení o svém pobytu v ČR (potřebovat toto může pro jiný úřad, pro vznik nároku na sociální dávky anebo pro zaměstnavatele) a hodlá zde pobývat déle než 3 měsíce, může požádat a má nárok na tzv. potvrzení o přechodném pobytu.

119. Rodinní příslušníci občana EU, kteří sami nejsou občany EU a hodlají na území pobývat přechodně po dobu delší než 3 měsíce společně s občanem EU, jsou povinni požádat policii o povolení k přechodnému pobytu.

Vyrovnání nákladů na výživu dítěte

120. Poslanecká sněmovna schválila dne 7. května 2008 návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a další zákony, které souvisí s vymáháním dlužného výživného.¹¹⁸ Cílem návrhu je ulehčit procesní postavení oprávněného v řízení o vymáhání výživného a ztížit postavení dlužníka. Rozšiřuje se přednostní postavení výživného před ostatními pohledávkami i na výkon rozhodnutí prodejem podniku. Dále se prodlužuje promlčecí lhůta pro případ vymáhání výživného ze tří na deset let a zavádí se osvobození od povinnosti platit zálohy na náklady exekučního řízení o výživné. Současně je v návrhu zákona

---

¹¹⁷ Rodinným příslušníkem občana Evropské unie se rozumí jeho

- manžel,
- rodič, jde-li o občana Evropské unie mladšího 21 let,
- dítě mladší 21 let nebo takové dítě manžela občana Evropské unie,
- nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii nebo příbuzný manžela občana EU.

také stanovena povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytovat v případě neplacení výživného pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti, včetně pomoci při podávání návrhu soudu.

121. Rekodifikace trestního zákona, která je projednávána v Poslanecké sněmovně,¹¹⁹ u trestného činu zanedbání povinné výživy zpřísňuje postih zanedbání povinné výživy, kdy dochází k navýšení jednotlivých trestních sazeb. Dále je doplněn nový znak skutkové podstaty v podobě zvlášť přitěžující okolnosti, kdy se stanoví, že „odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.“

Zneužívání a zanedbávání, včetně fyzického a psychického zotavení, jakož i opětovného začlenění do společnosti

122. Novela trestního zákona zavedla s účinností od 1. června 2004 novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.¹²⁰ Tato skutková podstata dopadá na případy domácího násilí obecně, tedy nejen vůči ženám. Obětí může být jakákoli osoba blízká nebo jiná, která žije s pachatelem ve společně obývaném bytě nebo domě. Odhalování a stíhání domácího násilí sleduje a vyhodnocuje Ministerstvo spravedlnosti.¹²¹ (Tabulka č. 5-6 v příloze obsahuje přehled trestů, které se týkají odhalování a stíhání případů domácího násilí). Konkrétní a aktuální výsledky v problematice domácího násilí jsou projednávány v rámci monitorovací skupiny, působící pod vedením Ministerstva vnitra.

123. V oblasti domácího násilí přijala Česká republika v roce 2006 samostatnou právní úpravu. Dnem 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (č. 135/2006 Sb.)¹²². Smyslem této nové právní úpravy je účinná preventivní ochrana osob ohrožených domácím násilím. Došlo k rozšíření oprávnění policistů o možnost rozhodnout o vykázaní násilné osoby, která se dopouští domácího násilí, ze společného obydlí na dobu deseti dnů. To znamená, že pokud policista identifikuje případ domácího násilí a současně lze důvodně předpokládat, že dojde k útoku proti životu, zdraví nebo zvlášť závažnému útoku proti lidské důstojnosti, policista vykáže násilnou osobu ze společného obydlí na dobu deseti dnů, přičemž tato lhůta nemůže být zkrácena. Současně s tím umožní vykázané osobě, aby si při odchodu vzala s sebou osobní věci, cennosti a

---

¹¹⁸ Návrh je projednáván jako sněmovní tisk č. 325.

¹¹⁹ Sněmovní tisk č. 410.

¹²⁰ Ustanovení § 215a trestního zákona.

¹²¹ Děje se tak na základě usnesení vlády ČR ze dne 25. srpna 2004 č. 794.

¹²² Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

dokumenty, které potřebuje, a do 24 hodin od vykázaní je jí umožněno si za asistence policie vyzvednout další osobní věci ze společného obydlí. Policie vykázané osobě poskytne nezbytnou součinnost, tzn. že jí poskytne informace o možnostech ubytování v okolí, případně jí umožní si z policejní služebny telefonicky ubytování zajistit.

124. Ohrožené osobě jsou poskytnuty informace o následujícím vývoji, o možnosti podat návrh k civilnímu soudu na vydání předběžného opatření a o možnostech další pomoci. Policie následně informuje příslušné intervenční centrum, které ohroženou osobu kontaktuje a poskytne jí psychologickou a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy a právní poradenství. Součástí poskytované pomoci je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra jsou zařízení sociálních služeb, která poskytují ohroženým osobám pomoc v oblasti sociálně-právní, psychologické i organizační. Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci. V případě, že ve společném obydlí, na které se rozhodnutí o vykázaní vztahuje, žije nezletilá osoba, doručí policista opis rozhodnutí o vykázaní spolu s opisem úředního záznamu ve lhůtě do 24 hodin od jeho vydání též příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

125. Ve lhůtě tří dnů od vydání rozhodnutí o vykázaní je policie povinna provést kontrolu ve společném obydlí za účelem zjištění, zda vykázaná osoba dodržuje rozhodnutí o vykázaní. Neuposlechnutím rozhodnutí se násilná osoba vystavuje odpovědnosti za přestupek, případně i trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí.¹²³

126. Nová právní úprava, jak již bylo zmíněno, přináší také další možnost pro ohroženou osobu, a to podat v civilním řízení u soudu návrh na vydání předběžného opatření,¹²⁴ kterým soud násilné osobě uloží, aby opustila společné obydlí nebo aby do něj nevstupovala a aby se zdržela setkávání a navazování kontaktů s ohroženou osobou. Takové rozhodnutí soudu je vydáváno na dobu jednoho měsíce s tím, že pokud bylo zahájeno řízení ve věci samé¹²⁵ může být tento zákaz soudu prodloužen až na celkovou dobu jednoho roku.

127. K zajištění tohoto nového oprávnění policistů byl vydán Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie ČR v případech domácího násilí. Od října 2006 byla zahájena série výcviků pro policisty. Výcvik byl zaměřen

---

¹²³ Ustanovení § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona.

¹²⁴ Ustanovení § 76b občanského soudního řádu.

¹²⁵ Jedná se například o řízení o rozvod manželů, o úpravě styku s dětmi, vypořádání společného jmění manželů, apod.

na rozpoznání znaků domácího násilí, zásady komunikace s ohroženou a násilnou osobou, osvojení práce s metodou „SARA DN“, kterou budou policisté používat při vyhodnocování rizika dalších útoků ze strany násilné osoby vůči ohrožené osobě, přičemž součástí výcviku byl také nácvik modelových situací.

128. V této souvislosti byl také novelizován zákon o sociálně-právní ochraně dětí¹²⁶, kdy do okruhu dětí, na které se sociálně-právní ochrana přímo zaměřuje, byly nově zahrnuty i děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči a dalšími fyzickými osobami.¹²⁷ Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí posuzuje a navrhuje preventivní programy na ochranu týraných a zneužívaných a zanedbávaných dětí komise pro sociálně-právní ochranu dětí zřizovaná starostou obce.¹²⁸ Ta mj., projednává jednotlivé případy takovýchto dětí za účelem navržení opatření k účinné pomoci dítěti a rodině.

129. Tabulky č. 7-8 v Příloze uvádí statistické údaje o trestných činech týrání svěřené osoby, pohlavního zneužívání, obchodování s dětmi a únosy.

130. Ve vztahu k závěrečnému doporučení Výboru č. 41 písm. b) lze uvést, že podle zákona o Policii¹²⁹ plní úkol odhalovat trestné činy páchané policisty a zjišťovat jejich pachatele Inspekce ministra vnitra, která je útvarům ministerstva pro inspekční činnost.

131. Vyšetřování věcí netrestního charakteru spadá do kompetence Odboru kontroly a stížností Policejního prezidia Policie ČR.

132. Významným krokem k zajištění větší objektivnosti vyšetřování trestné činnosti policistů je přenesení tohoto úkolu z Inspekce ministra vnitra na státní zastupitelství, která spadají pod Ministerstvo spravedlnosti. Prošetřování stížností na deliktní jednání policistů, které nedosahuje intenzity trestných činů nadále vykonávají kontrolní orgány Policie ČR zařazené do její struktury.

133. Výbor dále ve svém doporučení č. 41 vyjádřil znepokojení, že neexistuje právní norma výslovně zakazující tělesné tresty a že tělesné tresty jsou používány v rodině, ve školách i v jiných veřejných institucích, a to i v režimu náhradní péče. Ze stávajícího znění zákona o rodině¹³⁰ lze jednoznačně dovodit zákaz používání nepřiměřených výchovných prostředků, které ponižují důstojnost dítěte nebo jakkoli ohrožují jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a

¹²⁶ Novelizace proběhla zákonem č. 134/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁷ Ustanovení § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹²⁸ Ustanovení § 38 odst. 2 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹²⁹ Zákon č. 283/1991 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

mravní vývoj, včetně používání nepřiměřených trestů v jakékoliv formě. V návaznosti na to pak zákon o sociálně-právní ochraně upravuje, že fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že v úmyslu ponížit lidskou důstojnost dítěte použije vůči němu nepřiměřené výchovné opatření, přičemž za tento přestupek lze uložit pokutu až do výše 50 000,- Kč.¹³¹

134. Ve školách na území České republiky byly fyzické tresty zrušeny již v roce 1870 a nikdy nebyly obnoveny. Všechny platné školské právní předpisy byly vydány po roce 1989 a jsou zcela koncipovány na zásadách demokracie, vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti a důstojnosti všech účastníků výchovně vzdělávacího procesu.¹³² Ve školském zákoně ani v zákoně o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, se výrazy trest nebo trestání vůbec neužívají. Citované zákony ani návazné vyhlášky žádné formy tělesných či jiných trestů nepřipouštějí. V souvislosti s nežádoucími formami chování jsou v zájmu zdravého vývoje dítěte (žáka, studenta) přijímána právními předpisy jednoznačně vymezená výchovná¹³³ nebo kázeňská opatření.¹³⁴ Tělesné trestání dítěte (žáka, studenta) ze strany pedagogického pracovníka může být kvalifikováno podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí jako přestupek (viz odst. 133).

135. Vláda ČR v současné době nicméně zvažuje přijetí výslovného zákazu tělesných trestů do právního řádu ČR.

136. Výbor dále ČR doporučil, aby podnikla kroky k řešení špatného zacházení a zneužívání dětí v rodině, ve školách, na ulicích, v institucích a vazebních zařízeních, mimo jiné i prostřednictvím přijímání právních norem k účinné ochraně menšin proti rasově motivovaným útokům. V souvislosti s tímto doporučením č. 41 lze konstatovat, že školský zákon upravuje zákaz diskriminace. K účinnější prevenci proti rasismu je ve školách a školských zařízeních vytvářeno příznivé klima podporující vzájemný respekt a partnerské vztahy, jsou přijímána odpovídající pedagogická opatření proti jakémukoli náznaku

---

¹³⁰ Ustanovení § 31 odst. 2.

¹³¹ Ustanovení § 59 odst. 1 písm. h).

¹³² To příkladně dokládá ustanovení § 2 školského zákona.

¹³³ Výchovná opatření specifikuje zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních v ustanovení § 21. Za prokázané porušení povinností vymezených tímto zákonem může být dítěti odňata výhoda (sníženo kapesné, zakázána návštěva kulturního zařízení a další), s nařízenou ústavní výchovou omezeno nebo zakázáno trávení volného času mimo zařízení v rozsahu stanoveném vnitřním řádem, odňata možnost zúčastnit se činnosti nebo akce organizované zařízením nad rámec vnitřního řádu zařízení, odňata možnost účastnit se atraktivní činnosti či akce, zakázány návštěvy, s výjimkou návštěv osob odpovědných za výchovu, osob blízkých a oprávněných zaměstnanců orgánů sociálně-právní ochrany dětí, a to na dobu nejdéle 30 dnů v období následujících 3 měsíců.

¹³⁴ Kázeňskými opatřeními jsou podle ustanovení 31 školského zákona podmíněné vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, a další kázeňská opatření, která nemají právní důsledky pro žáka nebo studenta.

intolerance, xenofobie nebo rasismu. Při vytváření strategických materiálů v oblasti dějepisu je zaměřena pozornost na dějiny 20. století, v souladu s Doporučením Rady Evropy o výuce dějepisu v Evropě 21. století. Z pohledu školního dějepisu jsou dějiny 20. století nezastupitelné pro poznání současnosti a pro pochopení současných vztahů ve společnosti. Důležitou součástí vzdělávání je prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí a k ochraně uměleckých a kulturních hodnot.

137. Přijetí opatření pro tělesné i duševní zotavení a společenskou reintegraci obětí znásilnění, zneužívání, zanedbávání, týrání a násilí jsou promítnuta do aktuální legislativní úpravy vztahující se (mimo jiné) k ochraně dětí. V roce 2006 byl novelizován¹³⁵ zákon o sociálně-právní ochraně dětí s tím, že byla prohloubena povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytovat rodičům i dětem poradenství v případě ohrožení fungování rodiny a byla zavedena povinnost práce s dítětem i s rodinou v případě umístění dítěte mimo vlastní rodinu. Úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dětí přitom není poskytovat terapeutickou pomoc, ale tuto pomoc zprostředkovat. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je nově oprávněn uložit ve správním řízení rodičům povinnost návštěvy odborného poradenského zařízení s dítětem, popřípadě povinnost návštěvy rodičů samotných. Další změna je upravena v zákoně o sociálních službách¹³⁶, kde jsou přímo definovány podmínky poskytování služeb poradenství.

Komerční sexuální zneužívání dětí

138. Komerčním sexuálním zneužíváním dětí se v ČR rozumí - v souladu s mezinárodně platnou definicí přijatou na tzv. Stockholmském kongresu v roce 1996 - „Použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem, a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“. Za komerční sexuální zneužívání dětí jsou podle této definice považovány dětská prostituce, dětská pornografie a obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužívání.

139. Z hlediska včasné identifikace případů komerčního sexuálního zneužívání dětí a jejich prevence je důležitá novela zákona o péči a zdraví lidu¹³⁷, které stanoví povinnost lékaře hlásit podezření na týrání a zneužívání dětí, včetně sankcí za neplnění této povinnosti, a dále novela zákona o sociálně právní ochraně dětí,¹³⁸ kde jsou rozšířeny oznamovací povinnosti

---

¹³⁵ Novela zákona č. 134/2006 Sb.

¹³⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ Novela zákona č. 267/2006 Sb., o péči a zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁸ Novela zákona č. 134/2006 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

vybraných subjektů ve vztahu k orgánům sociálně-právní ochrany dětí, včetně možnosti uložit sankci za nesplnění povinnosti oznámit skutečnosti nasvědčující ohrožení dítěte.

140. Do trestního zákona byl zaveden nový trestný čin „svádění k pohlavnímu styku“.¹³⁹ Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti za pohlavní styk, pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu nebo jinou výhodu či prospěch. Tím došlo k zavedení trestnosti komerčního sexuálního zneužívání osob zejména ve věku 15-18 let, která předtím chyběla. Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2004.

141. Hlavním strategickým dokumentem v oblasti komerčního sexuálního zneužívání je Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, který je zpracováván na dvouleté období. Podnětem ke zpracování materiálu byl Plán činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, kterým Stockholmský světový kongres pořádaný v roce 1996 zavázal zúčastněné státy k vypracování vnitrostátních plánů činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí do roku 2000. První Národní plán byl zpracován v roce 2000¹⁴⁰. ČR jím především vytvořila institucionální a koncepční rámec pro řešení dané problematiky a pro koordinovaný postup státní správy proti tomuto jevu, splnila své mezinárodní závazky v dané oblasti a v neposlední řadě obrátila pozornost státní správy a samosprávy, včetně odborné i laické veřejnosti k této problematice.

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (na období 2000 – 2002)

142. Národní plán přinesl v otázce sexuálního zneužívání dětí několik dílčích poznatků. Trestně právní legislativa plně pokrývá všechny oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí, jejichž trestnost vyplývá z mezinárodně právních dokumentů. Nově přijatá legislativní úprava¹⁴¹ vytváří lepší předpoklady pro efektivnější stíhání pachatelů.

143. Informovanost státního, odborného i nevládního sektoru v oblasti problematiky komerčního sexuálního zneužívání dětí se výrazně zvýšila. Byla podniknuta řada kroků v oblasti prevence tohoto jevu. Byla realizována řada kroků zaměřených na zkvalitnění komunikace mezi jednotlivými orgány státní správy, policií a nevládními organizacemi zapojenými do řešení zjištěných případů. Přes značné úsilí policistů, sociálních pracovníků i nevládních organizací při vyhledávání případů komerčního sexuálního zneužívání dětí nebyl od poslední zprávy zjištěn nárůst těchto případů. Uvedené trestné činy se vyskytují pouze ojediněle. Doložené případy neumožňují provádět významnější zobecnění. Různým

¹³⁹ Ustanovení § 217a trestního zákona.

¹⁴⁰ Schválen usnesením vlády ze dne 12. července 2000 č. 698.

způsobem nefungující nebo chybějící rodina se však jeví jako společný jmenovatel uvedených případů. Přestože nelze vyloučit vyšší latenci výskytu komerčního sexuálního zneužívání dětí, informace o jeho značném rozšíření, které se objevují v některých zahraničních médiích, se nepotvrdily.

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (na období 2002 – 2004)

144. V letech 2002 až 2004 byly úkoly Národního plánu zaměřeny do oblasti legislativní, prevence a osvěty, odhalování a stíhání trestné činnosti spojené s komerčním sexuálním zneužíváním dětí včetně koordinace aktivit všech zainteresovaných subjektů a ochrany a péče o oběti a svědky této kriminality. Navrhovaná opatření byla zaměřena především na další specifikaci úkolů z minulého období, jejich efektivnější působení na cílové skupiny, rozvíjení spolupráce a koordinace příslušných subjektů státní správy i samosprávy na ústřední i lokální úrovni a na iniciaci dalších forem aktivit v oblasti osvěty a prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí.

145. Dětská prostituce v České republice nedosahuje masového rozšíření a ani nemá charakter aktivity organizovaného zločinu.¹⁴² Případ obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužívání nebyl v České republice v období 2002 – 2004 zaznamenán.¹⁴³ Rovněž případy výskytu osob mladších 18-ti let v erotických podnicích jsou velice ojedinělé.¹⁴⁴

146. V roce 2002 byla ustavena Trilaterální česko-německo-polská pracovní skupina k otázkám příhraniční kriminality. Pracovní skupina se kromě jiných témat věnuje obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, sexuálnímu zneužívání žen a dětí a sexuální turistice.¹⁴⁵ V tomto roce také vstoupila v platnosti smlouva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech.¹⁴⁶ Smlouva umožňuje výměnu informací

---

¹⁴¹ Tzv. euronovela trestního zákona č. 134/2002 Sb.

¹⁴² Výjimkou je případ z roku 2003, kdy organizovaná skupina držela v erotickém klubu dívku ve věku 17-ti let vietnamské národnosti.

¹⁴³ Policie ČR evidovala za poslední 3 roky 2 případy obchodování s dětmi dle § 216a trestního zákona, v obou případech se jednalo o nabízení dítěte k placené adopci.

¹⁴⁴ Tuto skutečnost ukázaly i zkušenosti a výsledky celorepublikové bezpečnostní akce s krycím názvem „FANTINE“ (proběhla 10. - 11. října 2003). V rámci této akce byla provedena kontrola několika stovek nočních klubů po celém území České republiky, přičemž v žádném z nich nebyla zaevidována osoba mladší osmnácti let

¹⁴⁵ Náplní činnosti je především zajištění vzájemné informovanosti, vytvoření stabilního kanálu pro rychlý a spolehlivý přenos operativních policejních informací mezi zúčastněnými stranami, pořádání společných policejních akcí, tvorba preventivních programů, aktivní spolupráce s médii, vzdělávání policistů a dalších zainteresovaných odborníků.

¹⁴⁶ Například k 1. červenci 2002 byla při Policii ČR Správě severočeského kraje zřízena skupina pro styk s policií Spolkové republiky Německo a Polské republiky. Pracoviště odpovídá za plnění úkolů v oblasti plánování, koordinace, analýzy a evidování zahraničních služebních styků policistů a zaměstnanců správy a okresních ředitelství. Od 1. ledna 2003 funguje detašované pracoviště uvedené skupiny v Liberci, které zajišťuje styky se saskou policií a polskou policií zejména pro okresy Liberec, Jablonec nad Nisou a Česká Lípa.

mezi bezpečnostními sbory obou států, zřízená kontaktní pracoviště pak zprostředkovávají informace od německé policie.

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (na období 2004 – 2006)

147. Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí byla aktualizována v oblasti vzdělávání a profesní přípravy pracovníků orgánů činných v trestním řízení, sociálních, školských a zdravotnických pracovníků. Rovněž bylo realizováno několik výzkumů, které byly využity pro plánování aktivit na období 2006 – 2008. Z kriminálních statistik za toto období je patrný značný nárůst odhalených případů komerčního sexuálního zneužívání dětí. To neznamena, že by docházelo ke zhoršení situace, indikuje spíše postupné snižování latence a zvyšování úspěšnosti zavedených opatření, které vedou k efektivnějšímu odhalování případů.

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (na období 2006 – 2008)

148. Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008¹⁴⁷ mezi své priority řadí efektivnější legislativní ochranu dětí před jejich zneužíváním, a to např. prostřednictvím úpravy podmínek pro práci s dětmi a mládeží.

149. Aktuální národní plán má za cíl také vytvořit předpoklady pro zavedení systému bezplatných asistenčních služeb dětem, které vystupují jako svědci či jako oběti v trestním řízení“. Bude se jednat o služby sociální, psychologické a právní poradenství. Převážná část těchto služeb je již v současné době poskytována jak orgány sociálně-právní ochrany dětí, tak NNO. V současnosti je mapována dostupnost těchto služeb v jednotlivých regionech ČR. Asistenční služby by měly usnadnit dětským obětem a svědkům zvládnutí nároků na ně kladených v rámci trestního řízení, vyrovnat se s takovým zážitkem v kontextu zamezení eskalace traumatu v budoucnosti, včetně následné rehabilitace dítěte a podle potřeby i prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

150. Na základě Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008 byl také v roce 2007 vytvořen program Budování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. Cílem programu je minimalizovat traumata způsobená dětem - obětem a svědkům trestné činnosti - při vedení a opakování výslechů v rámci trestního řízení a vytvořit takové podmínky, aby výslech mohl být dokonale zdokumentován, popřípadě přímo sledován orgány činnými v trestním řízení.¹⁴⁸

---

¹⁴⁷ Schválen usnesením vlády České republiky ze dne 16. srpna 2006 č. 949.

¹⁴⁸ Ministerstvo vnitra v roce 2007 finančně podpořilo výstavbu či modernizaci těchto místností celkovou částkou cca 2 400 000,- Kč z prostředků vyčleněných na prevenci kriminality.

151. Od roku 2008 se připravuje nahrazení Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí Národní strategií prevence násilí na dětech v České republice na období 2008-2018, která se bude zabývat všemi formami násilí páchaných na dětech, tj. i sexuálním zneužíváním dětí bez komerčního aspektu a týráním a jiným zneužíváním dětí. V návaznosti na tento záměr byla vypracována studie proveditelnosti Centra pro pohřešované a zneužívané děti, která by měla přispět k větší ochraně dětí před všemi formami násilí.

VI. ZÁKLADNÍ ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE

(články 6, 18 odst. 3, 23, 24, 26 a 27 odst. 1-3)

152. Potřebná zdravotní péče je dětem hrazena z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Plátcem pojistného za děti a mladistvé do ukončení přípravy na povolání (nejvýše do 26 let) je stát. Zákon o veřejném zdravotním pojištění (č. 48/1997 Sb.)¹⁴⁹ stanovuje frekvenci preventivních lékařských prohlídek u dětí hrazených z prostředků veřejného zdravotního pojištění následovně: od narození do 18 měsíců života dítěte je stanoveno 11 preventivních prohlídek, další preventivní prohlídka je ve třech letech dítěte, od 3 let věku dítěte jsou preventivní prohlídky ve dvouletých intervalech. Pro dívky v 15 letech je také zařazena do systému jedna preventivní prohlídka u gynekologa jako podtržení priority péče o reprodukční a sexuální zdraví mladé generace. Preventivní prohlídky u dětí nejsou nijak omezeny a tvoří podstatnou část práce praktického lékaře pro děti a dorost. Je však odpovědností rodičů, aby této možnosti náležitě využívali.

153. Děti z marginalizovaných skupin mají zajištěn dostatečný přístup ke zdravotní péči. Svědčí o tom výzkum z roku 1999 realizovaný Interní grantovou agenturou Ministerstva zdravotnictví o zdravotním stavu romských obyvatel, který zjistil, že proočkovanost romských dětí je srovnatelná s ostatní populací (cca 92%) a že více než 80% Romů bylo spokojeno se zdravotní péčí a naopak totéž číslo praktických lékařů pro děti a dorost bylo spokojeno s péčí romských rodičů o registrované děti.

154. Problematika citlivosti dětí vůči znečištění životního prostředí je ČR vnímána jako závažná a proto Ministerstvo životního prostředí podpořilo řadu vědeckých projektů, které zkoumají možné účinky znečištění životního prostředí na zdraví dětí. Projekty byly zaměřeny především na nejzávažnější environmentální faktory, aby se tak přiblížily komplexnímu pojetí této problematiky. Vzhledem k obdobnému charakteru znečištění, jsou zároveň výsledky těchto studií využitelné i v jiných zemích světa a regionech České republiky. Pozornost při

výzkumech byla převážně soustředěna na vlivy znečištěného ovzduší ve městech, kde vyrůstá většina dětí (66%) a kde jsou hlavními zdroji znečištění doprava a lokální topeniště na pevná paliva. Na základě výsledků výzkumu je účelné studovat vztah mezi výskytem alergických onemocnění u dětí a znečištěním ovzduší a zařadit do výzkumu poznatky z oblasti toxigenomiky. Ministerstvo životního prostředí, které uvedené projekty financuje, navrhuje zhodnotit zátěž pražského ovzduší u profesionálně exponované skupiny pracovníků a porovnáním získat další výsledky vhodné pro vyhodnocení zdravotní zátěže dětí.

155. Nevládními organizacemi je zároveň upozorňováno na nedostatek raného kontaktu nejmenších dětí s živou přírodou, což neumožňuje patřičný duševní rozvoj dítěte. Komplex opatření, která mají řešit a postupně eliminovat neblahé vlivy na fyzické i duševní zdraví dětí a jejich rozvoj z hlediska životního prostředí, je soustředěn ve vládou schválených Státních politikách životního prostředí pro období 1999 až 2001, 2001 až 2004 a 2004 až 2010.

Postižené děti

156. V dlouhodobé ústavní péči bylo k 31. prosinci 2006 cca 11 000 postižených dětí. Jen 4% z nich jsou v těchto zařízeních na základě rozhodnutí soudu, jinak jsou do ústavní péče svěřeny rodiči, kteří nechtějí, neumějí nebo nemohou o tyto děti pečovat.

157. Alternativou ústavní péče je péče o zdravotně postižené dítě v rodině. Právní rámec, který takovou péči umožňuje je zákon o sociálních službách.¹⁵⁰ Ten stanoví podmínky, za nichž je možné poskytovat sociálně-aktivizační služby pro rodiny¹⁵¹ s dětmi a služby sociálního poradenství.¹⁵² Tento zákon umožňuje čerpat příspěvek na péči osobám starším jednoho roku závislým na pomoci jiné fyzické osoby, jehož účelem je zajištění potřebné pomoci. Výše příspěvku je odstupňována podle míry závislosti osoby. Osoba, které je přiznán tento příspěvek, si za něj může „nakoupit“ sociální službu, buď v zařízení registrovaném podle zákona o sociálních službách, nebo od fyzické osoby, kterou může být právě člen

---

¹⁴⁹ Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách nabyt účinnosti k 1. lednu 2007.

¹⁵¹ Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Jedná se zejména o výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

¹⁵² Sociální poradenství zahrnuje základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Základní sociální poradenství poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb; poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit. Odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti

rodiny. Poskytuje-li oprávněné osobě pomoc osoba blízká nebo jiná fyzická osoba, která s oprávněnou osobou žije v domácnosti, obecní úřad obce s rozšířenou působností vydá těmto osobám na jejich žádost bezplatně písemné potvrzení prokazující dobu této péče pro účely zdravotního pojištění a důchodového pojištění. V tomto potvrzení vždy uvede stupeň závislosti osoby, které je péče poskytována.¹⁵³

158. Žák se zdravotním postižením je přednostně vzděláván formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy a současně se individuálně integrovaný žák vzdělává podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Realizace individuální i skupinové integrace žáků se zdravotním postižením na školách je v některých případech zajištěna speciálními pedagogy.¹⁵⁴

159. Statistické údaje o počtu postižených dětí navštěvujících předškolní vzdělávání a mateřské, základní, střední a vyšší odborné školy obsahuje Příloha (tabulka č. 9-12).

160. Žákům s hlubokým mentálním postižením, umožňuje zákon stanovit takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučujícího posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení.¹⁵⁵

161. Právní úprava¹⁵⁶ dále požaduje zajištění vybavení a bezbariérového přístupu do škol a školských zařízení. Dalšími realizovanými opatřeními jsou tedy bezbariérové stavební úpravy škol, schodolezy,¹⁵⁷ plošiny apod.

162. V roce 2004 přijala vláda ČR Střednědobou koncepci státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením, z jejichž cílů a úkolů vychází Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006 – 2009.¹⁵⁸

Zdravotnictví a zdravotnické služby pro mládež

---

trestných činů a domácího násilí; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Součástí odborného poradenství je i půjčování kompenzačních pomůcek.

¹⁵³ Ustanovení § 29 odst. 4 zákona o sociálních službách.

¹⁵⁴ Na základě vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

¹⁵⁵ Ustanovení § 42 školského zákona.

¹⁵⁶ Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.

¹⁵⁷ Schodolezy jsou určeny převážně pro osoby na invalidním vozíku k překonání schodišť.

¹⁵⁸ Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením byl přijat v roce 2005.

163. Problematika zdravotních služeb pro mládež je „mimo jiné“ řešena v rámci Dlouhodobého programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR - Zdraví pro všechny v 21. století (Program Zdraví 21).¹⁵⁹ Program zejména předpokládá do roku 2020 vytvoření podmínek tak, aby všechny narozené děti a děti předškolního věku měly lepší zdraví umožňující jim zdravý start do života, zajištění lepšího přístupu k prenatální a perinatální péči (zvláště pro imigranty), snížení míry kojenecké úmrtnosti (v současné době kojenecká úmrtnost dosahuje své historicky nejnižší úrovně 3,4 promile) a podílu vrozených vad na úmrtnosti živě narozených dětí a snížení úmrtnosti a zdravotního postižení způsobeného nehodami a násilím páchaném na dětech mladších 5 let o 50%.

164. Problematika zdravotních služeb pro mládež je finančně podporována v rámci programu Strategie prevence sociálně patologických jevů – Zdravý životní styl, dále pak ve školách, v souvislosti se školním poradenstvím a v rámci dotačního programu protidrogové politiky.

V rámci dotačního programu Prevence kriminality byl v roce 2006 a 2007 podpořen např. projekt Podpora duševního zdraví dětí změnou a rozvojem jejich mentálně hygienických návyků.¹⁶⁰

Projekty podpory zdraví zaměřené na zdraví dětí a dorostu řešené v letech 2000 - 2006		
Rok	počet projektů	přidělená částka
2000	47	3 669 400,-
2001	54	4 625 000,-
2002	32	2 935 000,-
2003	36	3 702 000,-
2004	49	4 278 000,-
2005	38	3 089 400,-
2006	23	2 135 000,-
celkem	279	24 433 800,-

¹⁵⁹ Program byl schválen usnesením vlády ze dne 30. října 2002 č. 1046.

¹⁶⁰ Projekt v širokém měřítku podporuje práva dětí a napomáhá prevenci nežádoucích sociálně-patologických jevů a syndromu rizikového chování u dětí a mládeže.

165. Zdravotní stav dětské populace v České republice se i přes dobrou úroveň zdravotní péče o tuto skupinu obyvatelstva výrazně nezlepšuje. Mezi nejčastější příčiny úmrtí dětí patří úrazy. Stoupá také počet vrozených vývojových vad, alergických onemocnění, včetně astma bronchiale, trvá nárůst onemocnění nervového systému, mentální retardace a závažných poruch chování, přibývá dětí s nadváhou a dětí obézních. Za nejzávažnější příčiny tohoto stavu považuje Ministerstvo zdravotnictví znečištěné životní prostředí, hlavně v průmyslových aglomeracích a nesprávnou životosprávu. Na Ministerstvu zdravotnictví byla v roce 2005 ustavena Národní rada pro obezitu, která zpracovává Národní akční plán prevence a léčby obezity. Cílem Národního plánu je zastavit růst výskytu nadváhy a obezity u dospělých a snížit výskyt nadváhy a obezity u dětí.

166. O dětské a dorostové závažné nemocnosti vypovídají statistické údaje jednak o hospitalizaci a jednak o dispenzarizaci. Podíl dětských pacientů na celkovém počtu případů hospitalizace v roce 2006 činil 13,7 %. Bylo zaznamenáno 312 000 hospitalizací (včetně fyziologických novorozenců) od 0 do 14 let, což je 21 případů na 100 dětí. Ve věku 15 – 19 let to bylo v roce 2006 75 000 hospitalizací (22 dorostenců na 100 obyvatel). Nejčastější příčinou hospitalizace u dětí ve věku 0 – 1 rok jsou stavy vzniklé v prenatálním období (činí 19 % hospitalizací v tomto věku), dále následují nemoci dýchacích cest (s podílem 6 %). Ve skupině 1 – 4 roky a 5 – 9 let jsou jednoznačně nejčastějším důvodem hospitalizace nemoci dýchací soustavy (tvoří zhruba 40 % hospitalizací ve věku 1 – 4 roky a cca 30 % ve věku 5 – 9 let), dále pak následují úrazy a otravy (s podílem cca 12 %). U dětí ve věku 10 – 14 let jsou na prvním místě úrazy a otravy (cca 20 %). V dorostovém věku jsou nejčastější příčinou opět úrazy. Dalším zdrojem informací o nemocnosti je dispenzarizace. Nejčastěji jsou děti dispenzarizovány pro nemoci dýchací soustavy, dále jsou to nemoci nervové soustavy a smyslových orgánů, nemoci kůže a podkožního vaziva (hlavně ekzémy).

167. Prvním ukazatelem péče o zdraví dětí je kojenecká úmrtnost, kde ČR dosáhla snížení pod 10 promile již v roce 1992, a to na hodnotu 9,9 promile. V roce 2006 byla kojenecká úmrtnost 3,3 promile. ČR tak patří mezi země s nejlepšími výsledky na světě.

168. Na kojeneckou úmrtnost má vliv nízká porodní hmotnost novorozenců. Podíl novorozenců s hmotností do 2 500 g na celkovém počtu živě narozených dětí činí asi 7 %, ovšem podíl na celkovém počtu zemřelých kojenců se pohybuje kolem cca 60 %. Nejčastější příčinou kojenecké úmrtnosti jsou některé stavy vzniklé v perinatálním období, které způsobují přes polovinu úmrtí kojenců. Druhou nejčastější příčinou kojenecké úmrtnosti jsou

vrozené vady, deformace a chromosomální abnormality. V roce 2005 bylo hlášeno 3 805 dětí s vrozenou vadou zjištěnou do jednoho roku věku dítěte. V porovnání počtu vad u dívek a chlapců lze říci, že více vad se vyskytuje u chlapců. Nejčastější vadou jsou vrozené vady srdce. Díky zlepšování úrovně prenatalní diagnostiky se snižuje výskyt některých vrozených vad v novorozenecké populaci. Jsou to zejména rozštěpy nervového systému, defekty stěny břišní, některé závažné srdeční vady, vady urogenitálního systému a chromosomálně podmíněné vady (především Downův syndrom). I přes dosažené úspěchy se vrozené vady podílí cca 20 % na celkovém počtu zemřelých kojenců.

169. Úmrtnost ve věku 0 až 14 let trvale klesá. Toto snížení je dáno mimořádným poklesem úmrtnosti v kojeneckém věku. I u ostatních věkových skupin dětského věku je zaznamenáván trvalý pokles úmrtnosti, ale ne tak výrazný. Úmrtnost ve věku 0 až 14 let, dosažená v posledních dvou letech je 38 úmrtí na 100 000 obyvatel daného věku, což je 0,038 promile. U dětí ve věku 1 až 14 let jsou na prvním místě v příčinách smrti úrazy a otravy. Specifickou úmrtnost ve věku 15 až 19 let charakterizují časté výkyvy. Oproti roku 1980 poklesla úmrtnost v této věkové skupině o třetinu. Nejčastější příčinou smrti jsou úrazy a otravy.

170. Statistické údaje o počtu dětí narozených v nemocnicích, včetně počtu anonymních porodů a údaje o úmrtnosti matek v souvislosti s porodem obsahuje Příloha (tabulka č. 13-14).

171. Díky svému tradičnímu zaměření má současná pediatrie velmi dobře zavedený systém preventivních prohlídek zaměřených na sledování všestranného vývoje dětí a imunizační program na základě očkovacího kalendáře. Ve sledovaném období 2000 - 2006 byla vydána nová vyhláška o očkování proti infekčním nemocem, která zavádí do pravidelného očkování dětí narozených po 31. prosinci 2006 očkování hexavakcínou, dále očkování zdravotně stigmatizovaných dětí proti nákazám vyvolaným *Streptococcus pneumoniae* konjugovanou očkovačnou látkou a také podávání 5. dávky inaktivované vakcíny proti poliomyelitidě. Zavedení těchto očkovačných látek je plně v souladu s doporučením Světové zdravotnické organizace.

172. V roce 2005 byl přijat zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.¹⁶¹ Z pohledu ochrany dětí a mladistvých zákon přinesl změny spočívající zejména v zákazu prodeje: tabákových výrobků osobám mladším 18 let, a zakázal prodej tabákových a alkoholických výrobků v místech a na akcích určených pro osoby mladší 18 let.

---

¹⁶¹ Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně jiných zákonů účinný od 1. ledna 2006.

173. Statistické údaje o počtu dětí nakažených sexuálně přenosnými chorobami, HIV a o počtu dětí závislých na alkoholu a drogách obsahuje Příloha (tabulka č. 15).

Sociální zabezpečení a životní úroveň

174. V ČR je platný systém poskytování sociálních dávek na základě principu vazby sociální dávky na osobu bez ohledu na její státní občanství. Dávky ze systému státní sociální podpory a ze systému pomoci v hmotné nouzi podle nového zákona o pomoci v hmotné nouzi (č. 111/2006 Sb.)¹⁶² účinného od 1. ledna 2007, které jsou určeny dětem a rodinám s dětmi, jsou přiznávány v závislosti na splnění podmínek pobytu na území České republiky, přičemž státní občanství oprávněné osoby není rozhodující. V naléhavých případech je pomoc poskytována všem osobám nacházejícím se na území České republiky, i když se v České republice zdržují v rozporu s právními předpisy o pobytu cizinců.

VII. VZDĚLÁNÍ, VOLNÝ ČAS A KULTURNÍ AKTIVITY

(články 28, 29 a 31)

175. Výbor ČR doporučil (závěrečné doporučení č. 55), aby zajistila všem dětem dostupnost a přístupnost bezplatného základního vzdělání.

176. Školský zákon umožňoval od roku 2006 přístup k základnímu vzdělávání pouze dětem, které na území ČR pobývaly oprávněně, protože stanovil, že pouze cizinci, kteří zde pobývali legálně, mohou studovat za stejných podmínek jako občané ČR. Tento stav byl v rozporu s řadou mezinárodních závazků zaručujících právo dětí na vzdělání. Rada vlády ČR pro lidská práva proto v reakci na tuto situaci přijala dne 17. dubna 2007 Podnět k zajištění přístupu všech dětí pobývajících na území České republiky k základnímu vzdělávání¹⁶³, ve kterém navrhla změnu právní úpravy. Následná novela školského zákona¹⁶⁴ zajistila přístup k základnímu vzdělávání a souvisejícím školským službám všem cizincům za stejných podmínek jako státním občanům České republiky bez ohledu na to, zda na území České republiky pobývají oprávněně.

177. Dále se Rada vlády ČR pro lidská práva zabývala situací¹⁶⁵, kdy k předškolnímu, základnímu uměleckému a jazykovému vzdělávání a ke školským službám měly za stejných podmínek jako státní občan České republiky přístup pouze některé skupiny cizinců. Shora

---

¹⁶² Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=22941>

¹⁶⁴ Novela č. 343/2007 Sb.

¹⁶⁵ Rada k tomuto problému přijala dne 19. června 2006 Podnět k zajištění rovného a účinného přístupu cizinců ke vzdělávání a školským službám.

uvedená novela školského zákona zajistila přístup k předškolnímu, základnímu uměleckému, jazykovému a zájmovému vzdělávání a školským službám za stejných podmínek jako státním občanům České republiky také většině cizinců ze třetích zemí, kteří oprávněně pobývají na území České republiky.¹⁶⁶

178. Nový školský zákon¹⁶⁷ zrušil zvláštní školy. Zvláštní školy byly podle nového školského zákona přeměněny na základní školy. Žáci jsou vzděláváni podle odpovídajících vzdělávacích programů.¹⁶⁸ Rámcový vzdělávací program základní školy se zabývá i vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami¹⁶⁹ a žáků s lehkým mentálním postižením. Vzdělávání žáků podle jednotlivých programů se uskutečňuje podle doporučení školského poradenského zařízení a se souhlasem zákonných zástupců. Jednotlivé základní školy připravily své školní vzdělávací programy v souladu s rámcovými vzdělávacími programy, proces byl ověřován na pilotních školách. Výuka podle školních vzdělávacích programů je zahajována postupně – mateřské školy, 1. až 6. třídy základních škol, v dalších letech přibudou další ročníky základních škol a další typy škol. Školní vzdělávací programy jsou posuzovány dle rámcových vzdělávacích programů Českou školní inspekci, při školách byly zřízeny v souladu se školským zákonem školské rady, které umožňují rodičům mimo jiné ovlivňovat i vzdělávací proces školy. V zájmu zvýšení ochrany a kvality péče o nestátní neziskové organizace, ale i školská zařízení pro zájmové vzdělávání, vytvořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy systém přípravy pracovníků odborné přípravy s dětmi a mládeží dle Příkazu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k ověřování odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času,¹⁷⁰ Pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k zabezpečení dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání ze dne 2. července 2003 a uznáváním Organizací pro oblast práce s dětmi a mládeží na léta 2007 až 2010 rozhodnutím ministryně školství, mládeže a tělovýchovy.

---

¹⁶⁶ Podmínkou přístupu k ostatním druhům vzdělávání a školským službám je oprávnění cizince k pobytu na území České republiky delšímu než 90 dnů; přístup k tomuto vzdělávání a školským službám dále mají cizinci, kteří jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany.

¹⁶⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

¹⁶⁸ Pro každý obor vzdělání se vydávají rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů. Vzdělávání v jednotlivé škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů.

¹⁶⁹ Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

¹⁷⁰ Příkaz ze dne 1. července 2003 č. 6/2003 ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k ověřování odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času.

179. Přípravné třídy základních škol v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, může se souhlasem krajského úřadu zřizovat obec, svazek obcí nebo kraj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí. O zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.

180. Přípravné třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí mají zkušenosti s přípravou dětí na zahájení povinné školní docházky již od roku 1997. V roce 2003 byl realizován Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy monitoring efektivity přípravných tříd, který potvrdil efektivnost této formy předškolní přípravy cílové skupiny. Většina absolventů přípravných tříd zahajuje úspěšně povinnou školní docházku v základních školách (88 % dětí, které ukončily přípravný ročník ve školním roce 2002/2003). Nejvyšší úspěšnost z tohoto pohledu měly přípravné třídy při mateřských a základních školách (ve školním roce 2002/2003 odcházelo 98 % jejich absolventů do základních škol), nižší výsledek vykazovaly přípravné třídy při školách zvláštních (66 % dětí odcházelo do základních škol).

181. Příloha obsahuje údaje o počtu dětí v předškolním vzdělávání v běžných mateřských školách a ve speciálních třídách (tabulka č. 16-17).

182. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, mládeže a tělovýchovy pokračuje ve vytváření optimální sítě asistentů pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním, jejichž práce přispívá ke snižování absence školní docházky dětí a žáků, zlepšuje komunikaci mezi učiteli a rodiči dětí a žáků a přispívá ke zvyšování školní úspěšnosti znevýhodněné cílové skupiny.

183. V rámci Programu státní podpory práce s dětmi a mládeží na oblast zabezpečení volného času dětí a mládeže připravují občanská sdružení za podpory státních dotací dětem, bez ohledu na jejich národnost, pravidelné zájmové útvary sportovního, kulturního, přírodovědného i polytechnického zaměření. Sdružení organizují pro neorganizovanou mládež ve stále větší míře sportovní a kulturní akce s akcentem na prevenci proti xenofobii a rasismu. Se státní podporou jsou pravidelně občanskými sdruženími organizovány integrované letní tábory, kterých se účastní romské děti, děti ze zařízení institucionální výchovy i děti z azylových zařízení.

Program na podporu integrace romské komunity, Asistent pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním

184. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy každoročně vyhlašuje program se zaměřením na podporu vzdělávání romských žáků a studentů, na vzdělávání učitelů romských žáků, na předškolní přípravu romských dětí a na realizaci volnočasových a zájmových aktivit pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich vzdělávací potřeby. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také poskytuje finanční prostředky školám na úhradu nákladů vyplývajících právnické osobě z pracovněprávního vztahu s asistentem pedagoga. Dále každoročně nabízí cizím státním příslušníkům vysokoškolská stipendia na základě bilaterálních mezivládních nebo resortních smluv sjednaných s řadou zemí. Stipendia se přiznávají uchazečům nominovaným kompetentními orgány příslušných zemí.

185. Vláda rozhodla o zřízení 171 vládních stipendijních míst ke studiu na veřejných vysokých školách v České republice pro občany z rozvojových a dalších potřebných zemí na léta 2003 až 2007. Pro každý akademický rok se zřizuje 250 míst. Vláda dále zřídila¹⁷² 15 dvousemestrálních míst ročně pro krajany (cizince) ke studijním pobytům a jazykovým kurzům na veřejných vysokých školách v ČR a 60 míst ke čtyřtýdennímu jazykovému a 20 míst ke dvoutýdennímu metodickému kurzu českého jazyka a literatury.

186. V letech 2003 – 2007 byl řešen výzkumný záměr Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (příspěvkové organizace Ministerstva kultury): Význam vybraných uměleckých kolektivních aktivit pro utváření osobnosti dítěte ve věku povinné školní docházky (aplikovaný výzkum), který prokázal vliv kolektivně vykonávaných uměleckých aktivit na osobnost dítěte. Ministerstvo kultury poskytlo též dotace na projekty určené dětem v oblasti podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin, podpory kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice a podpory integrace příslušníků romské komunity. Dále jsou podporovány umělecké a kulturní akce pro děti a mládež, mladou tvůrčí generaci, rozvoj čtenářství dětí a mládeže i vznik a prezentace děl jak mladých umělců, tak děl, jejichž adresátem jsou děti a mládež, formou dotací vybraných projektů.¹⁷³ V neposlední řadě vláda podporuje mladé umělce a programy pro děti a mládež v rámci programu státní podpory profesionálních divadel a profesionálních symfonických orchestrů a pěveckých sborů.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Usnesení vlády ze dne 25. července 2001 č. 773.

¹⁷² Usnesení vlády ze dne 14. prosince 2005 č. 1622, o podpoře českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2006 až 2010.

¹⁷³ Prostřednictvím programu Kulturní aktivity, programu Podpory profesionálních divadel a programu podpory stálých profesionálních symfonických orchestrů a pěveckých sborů (od r. 2004 program státní podpory profesionálních divadel a profesionálních symfonických orchestrů a pěveckých sborů).

¹⁷⁴ Usnesení vlády ze dne 10. září 2003 č. 902.

VIII. ZVLÁŠTNÍ OCHRANNÁ OPATŘENÍ (články 22, 30, 32 - 36, 37 písm. b)-d), 38, 39 a 40)

Děti - uprchlíci

187. Základním právním předpisem k naplnění ochrany práv této kategorie cizinců v kontextu Úmluvy je zákon o azylu, který v roce 2006 zavedl institutu mezinárodní ochrany, který má dvě formy, a to:

- stávající azyl a
- doplňkovou ochranu jakožto formu ochrany nižší.

188. Doplňková ochrana jako nový institut přitom nahrazuje stávající překážky vycestování.¹⁷⁵ Zákon o azylu vychází ze základních principů poskytování zvláštní péče a ochrany všem dětem mladším 18 let, které byly dočasně nebo trvale zbaveny svého rodinného prostředí, a to vždy s vědomím a snahou nejlepšího zájmu dítěte. Obsahem této péče a ochrany je nezávislé zastupování v řízení o azylu, ochrana před diskriminací a prevence před možným zneužíváním, volný přístup k lékařské péči, základnímu vzdělání, zabezpečení vhodného prostředí k ubytování, volný přístup k nadstandardním sociálním a psychologickým asistencím, možnost využívání nabídky volnočasových aktivit k seberealizaci podle svého nadání, zájmů a etnické příslušnosti.

189. V azylových zařízeních¹⁷⁶ navštěvují děti dětská centra personálně zajištěná vychovatelkami. Děti ve věku povinné školní docházky navštěvují základní školy. V případě nutnosti absolvují vyrovnávací třídu, kde se učí základy českého jazyka. Jsou zde také vytvářeny individuální programy pro děti s psychickým traumatem, výchovné, vzdělávací a adaptační programy jsou přizpůsobovány podle prostředí z jakého děti pocházejí v kontextu individuálních schopností jedince.

190. Rodiny s dětmi bydlí v azylových zařízeních v tzv. chráněných zónách. Rodiny zajištěných cizinců s dětmi a nezletilí cizinci bez doprovodu zákonného zástupce jsou v současné době umisťováni pouze do zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová, které disponuje oddělenými prostory pro ubytování rodin a nezletilých bez doprovodu. Toto zařízení je vybaveno stejně jako azylová zařízení dětským centrem, kde se o děti stará vychovatelka. Zápis dětí do školy probíhá podle stejného systému jako u českých dětí bezprostředně po jejich příjmu do zařízení a školní docházka probíhá u ubytovaných dětí zajištěných cizinců obdobně jako u dětí v azylových zařízeních. V zařízení je vybavená třída.

---

¹⁷⁵ Podle ustanovení § 91 zákona o azylu.

¹⁷⁶ Mezi azylová zařízení patří přijímací, pobytová a integrační zařízení pro žadatele o azyl.

Děti, které podléhají povinné školní docházce absolvují nejprve ve vyrovnávací třídě přímo v zařízení kurz češtiny a dále navštěvují základní školu, která je v obci.

191. V roce 2002 schválila vláda¹⁷⁷ Koncepti umístování, vzdělávání a výchovy dětí s jazykovou bariérou, včetně žadatelů o azyl bez doprovodu, v zařízeních ústavní a ochranné výchovy. Obsahem této koncepce bylo zřízení speciálních zařízení určených pro přijímání nezletilých dětí bez doprovodu-cizinců, která by byla zařazena do sítě dětských domovů a zajištěna odbornými a specializovanými pracovníky a poskytovala multikulturní prostředí s ohledem na etnickou a náboženskou rozlišnost. Prioritou a základem bylo odstranění jazykové bariéry, vytváření individuálních adaptačních, vzdělávacích a integračních programů apod. Dále pak zajištění individuálního zastupování orgány sociálně-právní ochrany dětí jako opatrovníky po celou dobu pobytu v ČR, kteří by vykonávali tyto činnosti v nejlepším zájmu dětí.

192. V současnosti jsou provozována dvě taková zařízení. Zařízení pro děti cizince a středisko výchovné péče jako diagnostické zařízení s délkou pobytu cca 2 měsíce a navazující Výchovný ústav Permon, kam jsou děti-cizinci přemísťováni po uplynutí zhruba 2-3 měsíců diagnostického pobytu a kde je již prováděna příprava nezletilých bez doprovodu na budoucí povolání formou zajištění středního odborného vzdělání. Pobyt ve výchovném ústavu je zajištěn i po dosažení věku 18 let prodloužením ústavní výchovy soudem nebo smlouvou v rámci přípravy na budoucí povolání až do 26 let věku.

193. Orgány sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností provádí výkon opatrovnictví v případech absence rodičů a příbuzných, navrhuji umístění do diagnostického zařízení, provádí dohled a zabezpečují veškeré asistence spojené s pobytem v nejlepším zájmu nezletilých bez doprovodu. Nezletilí bez doprovodu mají neomezený přístup k právní poradenské službě poskytované NNO zabývajícími se hájením práv uprchlíků a cizinců. Psychologické poradenství je zajišťováno Zařízením pro děti cizince. Dětem doprovázeným zákonným zástupcem je též zajištěn přístup k právní poradenské službě NNO, žadatelům o udělení mezinárodní ochrany je psychologické poradenství zajišťováno v rámci azylového zařízení Správou uprchlických zařízení.

194. Statistické údaje o počtu sloučených rodin a udělených azylů (mezinárodní ochrany) nezletilým dětem obsahuje Příloha (tabulka č. 18-22).

---

¹⁷⁷ Usnesení vlády ze dne 17. dubna 2002 č. 395.

195. Cizinec mezi patnácti až osmnácti lety smí být zajištěn pouze na dobu devadesáti dnů¹⁷⁸, přičemž osoba dospělá smí být zajištěna na dobu sto osmdesáti dnů. K zajištění nezletilých osob dochází ve výjimečných případech, a to tehdy, je-li důvodné podezření, že sdělený věk neodpovídá skutečnosti, tedy v případě, že zajištěný cizinec je ve skutečnosti starší osmnácti let.

Děti v ozbrojeném konfliktu, včetně tělesného a duševního zotavení a sociální reintegrace dítěte

196. V tomto bodě ČR odkazuje na informace poskytnuté ve Druhé periodické zprávě.

Soudy pro mladistvé

197. Dne 1. ledna 2004 nabyl účinnosti nový zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon obsahuje jak normy práva hmotného, tak normy práva procesního upravující postup a rozhodování ve věcech mládeže a obsahuje rovněž ustanovení o výkonu rozhodnutí.

198. Pachatelem provinění může být podle trestního práva pouze osoba fyzická, která je v době činu přičetná, dovršila patnáctý rok věku¹⁷⁹ a je rozumově a mravně vyspělá. Koncepce trestní odpovědnosti mladistvých vychází tedy z pojetí trestní odpovědnosti relativní, tzn., že mladiství by měli být za své jednání trestně odpovědní na základě jejich dosaženého stupně mravní vyspělosti, a nikoli pouze pouhým dovršením určitého věku. Stupeň rozumové a mravní vyspělosti zejména okolo 15ti let věku je totiž u jednotlivých mladistvých velmi rozdílný, a proto se stanoví, že mladistvý, který v době spáchání trestného činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Účelem opatření vůči mladistvým je tedy zejména vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází a také jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění. Toto je naplňováno ukládáním výchovných, ochranných a trestních opatření,¹⁸⁰ ale především také alternativní reakcí na spáchaná provinění i alternativními procesními postupy – zvláštní způsoby řízení,

---

¹⁷⁸ Ustanovení § 125 zákona o pobytu cizinců.

¹⁷⁹ Dle ustanovení § 89 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže není dítě mladší patnácti let trestně odpovědné.

¹⁸⁰ Výchovnými opatřeními jsou dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou. Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Trestními opatřeními jsou obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněně.

tzv. odklony od standardního soudního řízení (podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání).

199. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže samostatně upravuje ve věcech dětí mladších patnácti let jako samostatný typ občanskoprávní řízení nesporné, proces se tak řídí úpravou v občanském soudním řádu s odchylkami obsaženými v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁸¹ Obdobně je i v tomto řízení prolomena zásada veřejnosti. Dítěti mladšímu 15 let, které se dopustilo činu jinak trestného, lze uložit dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu v zařízení výchovné péče a ochrannou výchovu, popř. kombinace vyjmenovaných opatření. Nejprísnejším opatřením, které svou povahou zasahuje nejcitelněji do sféry dítěte, je uložení ochranné výchovy. Použití tohoto opatření je však spíše výjimečné.

200. Přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže byl naplněn požadavek Výboru na vytvoření specializovaných soudů pro mladistvé, neboť posuzování provinění spáchaných mladistvými ve věku od 15 do 18 let a posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež.¹⁸² Konkrétní řízení koná soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, koná řízení soud, v jehož obvodu se mladistvý zdržuje nebo pracuje. Nelze-li takto soud zjistit, koná řízení soud, v jehož obvodu bylo provinění spácháno, a pokud ani toto nelze zjistit, rozhoduje soud, v jehož obvodu vyšlo provinění najevo.

201. Spravedlivý proces je zajišťován pomocí zásady rychlosti řízení,¹⁸³ podle které je třeba projednat věci v časově únosných mezích bez zbytečných průtahů. Zásada rychlosti řízení se v trestních věcech mladistvých promítá v různých souvislostech. Mimo obecných ustanoveních v trestním řádu, stanoví zákon o soudnictví ve věcech mládeže speciální lhůty pro provedení procesních úkonů, odlišné od obecné právní úpravy.

202. Důraz je kladen i na osobní a odborné předpoklady osob, které se podílejí na řešení trestních věcí mládeže. Úkony přípravného řízení, kterých se účastní mladistvý, provede zpravidla policejní orgán určený k úkonům v trestních věcech mladistvých osob, státní zástupce specializovaný na věci mládeže nebo soudce soudu pro mládež, ledaže nelze zajistit provedení úkonu takovým orgánem a provedení úkonu nelze odložit.

---

¹⁸¹ Ustanovení § 96 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

¹⁸² Soudy pro mladistvé byly zřízeny vyhláškou č. 268/2003 Sb., kterou se novelizoval jednací řád pro okresní a krajské soudy.

¹⁸³ Ustanovení § 3 odst. 6 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

203. Rozhodnutí, jakož i jakákoli v důsledku toho přijatá opatření jsou přezkoumatelná vyšším, nezávislým a nestranným orgánem nebo soudním orgánem. Opravné prostředky ve prospěch mladistvého může podat, a to i proti jeho vůli, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Stížnost ve prospěch mladistvého mohou podat též jeho příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh. Návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného pak může podat jen státní zástupce do šesti měsíců od doby, kdy se dozvěděl o skutečnostech odůvodňujících podání návrhu na povolení obnovy, nejdéle však do uplynutí poloviny doby promlčení trestního stíhání.

204. V případě, že dítě nerozumí jazyku v řízení používanému nebo jím nehovoří, je oprávněno používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.¹⁸⁴

205. Ve všech stádiích řízení je plně uznáváno soukromí mladistvého. Již zmiňovaný zákon o soudnictví ve věcech mládeže představuje oproti předchozí úpravě v trestním řádu, nově upravenou striktní ochranu soukromí mladistvých. Zákon zde klade důraz na důsledné uplatnění ústavní zásady presumpce neviny, kterou spojuje výslovně i s ochranou osobních údajů a soukromí nezletilého jedince v zájmu odstranění škodlivých vlivů na jeho další život.¹⁸⁵ U mladistvých tedy obecně platí, že (s výjimkami výslovně stanovenými zákonem) nikdo nesmí zveřejnit informaci obsahující jejich jméno a příjmení ani žádnou jinou informaci, která by je umožňovala identifikovat.

206. Za trestné činy spáchané osobami mladšími osmnácti let není ukládán trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění na svobodu. Mladistvému může být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody nejvýše na pět až deset let.¹⁸⁶ Mladiství, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou umístěni odděleně od ostatních odsouzených, a to ve věznicích nebo zvláštních odděleních pro mladistvé.¹⁸⁷

207. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže a používá se pouze jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví, že trestní opatření budou aplikována jen tehdy, pokud by zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a

---

¹⁸⁴ Ustanovení § 2 odst. 14 trestního řádu.

¹⁸⁵ Tento obecný princip upravený v ustanovení § 3 odst. 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je pak podrobně rozveden v ustanoveních § 52 – 54 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

¹⁸⁶ Ustanovení § 31 odst. 1 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

¹⁸⁷ Ustanovení § 76 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a § 5 odst. 3 zákona č. 169/1999Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

přispívající k předcházení protiprávním činům, nevedla k dosažení účelu tohoto zákona.¹⁸⁸ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ukládá preferovat alternativní postupy a opatření zaměřené na sociální integraci a prevenci. Trestní opatření jsou zde tedy chápána jako *ultima ratio*.

208. Mladistvý musí mít obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle zákona o mladistvých nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonů odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit.

209. Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší patnácti let o okolnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat. K výslechu se přibere pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže (zpravidla pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí), která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušení nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.¹⁸⁹ K výslechu dítěte není nutno přistoupit v případě, že předmětné jednání je spolehlivě prokázáno jiným způsobem, tj. jinými důkazy.

210. Statistické údaje týkající se počtu mladistvých ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody, průměrné délky vazby u mladistvých obsahuje Příloha (tabulka č. 23-25).

Ekonomické vykořisťování

211. Dětská práce v České republice, která svou povahou nebo okolnostmi, za kterých je vykonávána, je schopna poškodit zdraví, ohrozit bezpečnost nebo morálku dětí nebyla sice před přijetím zákona o zaměstnanosti legislativně upravena resp. zakázána, nicméně taková práce se fakticky na území ČR redukovala jen do oblasti uměleckých a sportovních činností. Zákon o zaměstnanosti¹⁹⁰ stanovil podmínky, za kterých tyto činnosti děti mohou vykonávat. Děti mohou vykonávat uměleckou, kulturní, sportovní a reklamní činnost pro právnickou nebo fyzickou osobu, jen jestliže je tato činnost přiměřená jejich věku, není pro ně

¹⁸⁸ Ustanovení § 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

¹⁸⁹ Ustanovení § 102 odst. 1 trestního řádu.

nebezpečná, nebrání jejich vzdělávání nebo docházce do školy a účasti na výukových programech, a nepoškozuje jejich zdravotní, tělesný, duševní, morální nebo společenský rozvoj. Tyto činnosti mohou vykonávat jen na základě jednotlivého povolení vydaného pro určité dítě a určitou činnost. O povolení rozhoduje úřad práce na základě písemné žádosti podané zákonným zástupcem dítěte nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, do jejíž péče bylo dítě svěřeno rozhodnutím soudu. Nedílnou součástí uvedené žádosti je i lékařský posudek praktického lékaře pro děti a dorost.

212. Pracovní podmínky mladistvých zaměstnanců upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2007 a nahradil zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce.¹⁹¹ Zákon ukládá zaměstnavatelům povinnost vytvářet příznivé podmínky pro všestranný rozvoj tělesných a duševních schopností mladistvých zaměstnanců též zvláštní úpravou jejich pracovních podmínek a možnost zaměstnávat mladistvé zaměstnance pouze pracemi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozumovému rozvoji, a poskytují jim při práci zvýšenou péči.

213. Zaměstnavatel nesmí mladistvé zaměstnance zaměstnávat prací přesčas a prací v noci. Výjimečně mohou mladiství zaměstnanci starší 16 let konat noční práci nepřesahující 1 hodinu, jestliže je to třeba pro jejich výchovu k povolání, a to pod dohledem zaměstnance staršího 18 let, je-li tento dohled pro ochranu mladistvého zaměstnance nezbytný. Noční práce mladistvého zaměstnance musí bezprostředně navazovat na jeho práci připadající podle rozvrhu směn na denní dobu. Nesmí-li zaměstnavatel zaměstnávat mladistvého zaměstnance prací, pro kterou se mu dostalo výchovy k povolání, protože je její výkon mladistvým zaměstnancům zakázán nebo protože podle lékařského posudku vydaného zařízením pracovně lékařské péče ohrožuje jeho zdraví, je zaměstnavatel povinen do doby, než bude mladistvý zaměstnanec moci tuto práci konat, poskytnout mu jinou přiměřenou práci odpovídající pokud možno jeho kvalifikaci.

214. Mladiství zaměstnanci nesmějí být zaměstnáváni pracemi pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů a štol a dále pracemi, které se zřetelem k anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem v tomto věku jsou pro ně nepřiměřené, nebezpečné nebo škodlivé jejich zdraví nebo pracemi, při nichž jsou vystaveni zvýšenému nebezpečí úrazu nebo při jejichž výkonu by mohli vážně ohrozit bezpečnost a zdraví ostatních zaměstnanců nebo jiných

---

¹⁹⁰ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹¹ Zákaz prací mladistvých upravuje také vyhláška č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (dále jen „vyhláška č. 288/2003 Sb.“).

fyzických osob. Oproti doposud uplatňované ochraně mladistvých zákazy některých prací mohou být rozšířeny i na zaměstnance ve věku do 21 let.

215. Zaměstnavatel je povinen vést seznam mladistvých zaměstnanců, kteří jsou u něj zaměstnáni a zabezpečit na své náklady, aby mladiství zaměstnanci byli vyšetřeni lékařem pracovně lékařské péče před vznikem pracovního poměru a před převedením na jinou práci, pravidelně podle potřeby, nejméně však jedenkrát ročně, přičemž mladiství zaměstnanci jsou povinni podrobit se stanoveným lékařským vyšetřením.

216. Při ukládání pracovních úkolů mladistvému zaměstnanci se zaměstnavatel řídí lékařským posudkem vydaným zařízením pracovně lékařské péče.

217. Mimo prací, které jsou taxativně zakázány vyhláškou č. 288/2003 Sb., jsou v nařízení vlády,¹⁹² kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, pro mladistvé záměrně zpřísněny i některé hygienické limity související zejména s výkonem fyzické práce, včetně ručního přenášení břemen, přihlížející k jejich nezralosti resp. k jejich neukončenému fyzickému vývoji.

218. Všechny požadavky Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 138 o minimálním věku pro vstup do zaměstnání jsou po přijetí nového zákoníku práce naplněny. Tato Úmluva vstoupila pro ČR v platnost dne 26. dubna 2008.¹⁹³

219. Kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti, tedy i zaměstnanosti dětí provádí úřady práce, Ministerstvo práce a sociálních věcí a celní úřady¹⁹⁴ a orgány ochrany veřejného zdraví (krajské hygienické stanice). Státní úřad inspekce práce kontroluje dodržování povinností stanovených právními předpisy na úseku ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek.¹⁹⁵

Narkomanie

220. V rámci protidrogové politiky Ministerstvo zdravotnictví pokračovalo v rozvoji programů časně intervence (včetně terénních programů spojených s aktivitami „harm reducing“), ambulantních zařízení se substitučními programy, denních stacionářů s intenzivní ambulantní léčbou, zařízení s detoxifikačními programy, resocializaci (terapeutické komunity).

---

¹⁹² Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci.

¹⁹³ Vyhlášena pod č. 28/2004 Sb.m.s.

¹⁹⁴ V rozsahu stanoveném v ustanovení § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti.

¹⁹⁵ Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.

221. V rámci dotačních programů Ministerstvo zdravotnictví mimo jiné podpořilo Program substituční terapie (Metadon, Subutex), a to včetně programu matek v substituční terapii, Dětské a dorostové detoxifikační centrum v Praze, Manuál drogové prevence v praxi praktického lékaře pro děti a dorost a vznik nového oboru na 1.lékařské fakultě Univerzity Karlovy a nové zdravotnické profese – adiktologie.

Sexuální vykořisťování a obchodování s dětmi

222. Trestní zákon¹⁹⁶ zavedl trestnost obchodování s lidmi¹⁹⁷ a trestnost dalších forem obchodování s lidmi (nejen pouze za účelem sexuálního vykořisťování). Toto ustanovení se vztahuje i na obchodování s dětmi.

223. Dále byla zavedena trestnost držení dětské pornografie.¹⁹⁸ Až dvouletý trest vězení tak hrozí člověku, který přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě. Na pornografické texty se tresty nevztahují. Samostatným trestným činem je také zneužití dítěte k výrobě pornografie. Dosavadní trestný čin ohrožování mravnosti byl změněn na trestný čin šíření pornografie. Tresty za něj jsou výrazně zpřísněny - za ohrožování mravnosti hrozilo nejvýše tři roky vězení, nyní má být šíření pornografických děl trestáno až osmi lety.

224. Všemi aspekty vykořisťování a obchodování s lidmi, včetně důležitých opatření, které by měly zvýšit ochranu dětí před všemi způsoby jejich zneužívání se komplexně zabývá Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008. Všechna opatření v tomto dokumentu směřují ke zvýšení ochrany obětí sexuálního vykořisťování, ke zvýšení prevence a sociální reintegrace.

225. Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí je dále rozpracovávána ve Strategii prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na období 2005 – 2008. Základními cíli Strategie jsou výchova ke zdravému životnímu stylu, rozvoj a podpora sociálních kompetencí a zkvalitnění koordinace a kontroly specifické primární prevence napříč resorty dosáhnout vyšší kvality a efektivity prováděných programů.

226. V rámci preventivních aktivit v problematice obchodování s lidmi pořádá Ministerstvo vnitra ve spolupráci s policií, samosprávou a NNO od roku 2005 tzv. kulaté stoly, jejichž cílem je informovat představitele místních a regionálních orgánů o formách prevence

---

¹⁹⁶ Zákon č. 537/2004 Sb., kterým se mění trestní zákon, nabyl účinnosti dne 22. října 2004.

¹⁹⁷ Ustanovení § 232a trestního zákona. Skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi tak byla dána do souladu s definicí uvedenou v Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

¹⁹⁸ Zákon č. 271/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

obchodu s lidmi a možnostech specializovaného Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Od roku 2005 se uskutečnily kulaté stoly v 8 městech České republiky. V listopadu 2006 byl realizován např. trénink Některé formy násilí na ženách a dětech pro 18 zdravotně sociálních pomocníků. Trénink byl součástí vzdělávání v rámci projektu SASTIPEN ČR – Zdravotně sociální pomocníci v sociálně vyloučených lokalitách, jehož realizátorem je nevládní organizace Drom, romské středisko. Náplň tréninku spočívala ve zprostředkování základních informací o těchto problematikách: komerční sexuální zneužívání dětí, obchodování s lidmi a nucená prostituce, systém sociálních služeb pro dětské i dospělé oběti.

Děti náležející k menšinovým skupinám

227. Již od roku 1999 financuje vláda ČR Kampaň proti rasismu. V roce 2003 se v rámci kampaně například uskutečnil projekt Rozmanitost do knihoven II: Informační a mediální kampaň na regionální a lokální úrovni.¹⁹⁹ Cílem projektu bylo, vytvořit prostřednictvím veřejných knihoven prostor, který u čtenářů i knihovnického personálu navodí zájem poznávat různé etnické skupiny žijící v ČR a spoluutvářet tak prostředí tolerance. V roce 2004 se novou složkou kampaně stal projekt Národní vzdělávací kampaň proti diskriminaci. V rámci projektu se uskutečnily národní konference, regionální semináře a studentský soud. Novým a přínosným prvkem celé kampaně bylo viditelnější deklarování skutečnosti, že se jedná o kampaň vládní.

228. Kampaň proti negativním postojům vůči Romům pokračovala v rámci Evropského roku rovných příležitostí pro všechny - směrem k spravedlivé společnosti v České republice (dále jen „Evropský rok rovných příležitostí“). Cílem Evropského roku rovných příležitostí bylo především zvýšit povědomí veřejnosti o antidiskriminační politice EU a právu na rovné příležitosti pro všechny. Nedílnou součástí kampaně byla snaha zahájit veřejnou i odbornou diskusi na téma nezákonnosti diskriminace na základě pohlaví, rasového či etnického původu, náboženství nebo víry, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace.

229. Jednou z prioritních oblastí pro realizaci Evropského roku rovných příležitostí bylo také odstraňování předsudků vůči Romům a objasňování principu integrace, tedy realizace aktivit zaměřených na multikulturní výchovu v rámci předškolní, základní a středoškolské výuky a vytvoření didaktických pomocných materiálů.

---

¹⁹⁹ Jednalo se o pokračování projektu z roku 2002.

230. Školský zákon²⁰⁰ umožňuje zřídit přípravné třídy základních škol pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí a v přípravné třídě základní školy se poskytuje bezúplatně.

231. Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga.²⁰¹

232. Vláda přijala realizační plán k naplňování Koncepce romské integrace v letech 2006 až 2009.²⁰² V oblasti vzdělávání byla přijata mj. následující opatření:

- vytvářet v rámci transformace zvláštních škol a individuálních vzdělávacích plánů v základních školách podmínky pro zařazování žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí do hlavního vzdělávacího proudu,
- připravit školení a proškolení terénní sociální pracovníky pracující v romských komunitách, pracovníky sociálně-právní ochrany dětí a romské poradce obcí v komunikačních dovednostech se specifikací na komunikaci s romským etnikem a ve znalostech školské legislativy a problematiky vzdělávání,
- na základě průzkumu reálné pozice a působení asistentů pedagoga vytvořit metodické dokumenty, příručky a nově zpracovat formy dalšího vzdělávání asistentů pedagoga, navrhnout doplnění programů dalšího vzdělávání učitelů a ředitelů škol, aby uměli asistenta pedagoga optimálně využít, s příklady dobré praxe asistentů pedagoga ve školách a školských zařízeních seznámit odbory školství krajských a obecních úřadů.
- vytvořit vlastní informační stránky a zpracovávat další metodické materiály o roli asistenta pedagoga pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, shrnout veškeré informace o možnostech vyrovnávání šancí dětí a žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí (zejména žáků z romské komunity) včetně příkladů životních situací v oblasti včasné péče (jak a kdy lze zřídit přípravnou třídu, jaké jsou možnosti zařazení dětí do mateřských škol, možnosti financování apod.) a vytvořit odkaz na webových stránkách Ministerstva školství, a informovat o tom školské

---

²⁰⁰ Ustanovení § 47 školského zákona.

²⁰¹ Ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona.

²⁰² Usnesení vlády ze dne 7. prosince 2005 č.1573.

odbory krajských a obecních úřadů obcí pověřených výkonem státní správy a všechny základní školy,

- doporučit akreditační komisi vlády ČR, aby jako podmínku akreditace studijních programů na fakultách připravujících budoucí pedagogy stanovila zařazení povinného minima o romských komunitách, jejich historii, jazyce, kultuře a zvláštěnostech komunikace a spolupráce s rodiči. Jako podmínku akreditace programů vyšších odborných škol zaměřených na přípravu pedagogů stanovit zařazení povinného minima o romských komunitách, jejich historii, jazyce, kultuře a zvláštěnostech komunikace a spolupráce s rodiči,
- s využitím prostředků evropských strukturálních fondů a národních nástrojů podporovat vytváření vzdělávacích programů pro dospělé, včetně programů vytvářených nestátními neziskovými organizacemi, které budou přizpůsobené potřebám příslušníků romských komunit, podporovat mechanismy připravující a vedoucí příslušníky romských komunit k celoživotnímu vzdělávání.

233. V souvislosti se zavedením multikulturní výchovy jako povinné součásti výuky na všech školách základní a střední úrovně, roste počet státních i nestátních institucí,²⁰³ které se zabývají implementací multikulturní výchovy do školství, poskytují metodiky a školení pedagogům nebo se zabývají vzděláváním lektorů v oblasti multikulturní výchovy.

234. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy každoročně vyhlašuje program se zaměřením na podporu vzdělávání romských žáků a studentů, na vzdělávání učitelů romských žáků, na předškolní přípravu romských dětí a na realizaci volnočasových a zájmových aktivit pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich vzdělávací potřeby.

235. V rámci Programu státní podpory práce s dětmi a mládeží jsou poskytovány finanční prostředky na oblast zabezpečení volného času dětí a mládeže. Občanská sdružení za podpory státních dotací připravují dětem, bez ohledu na jejich národnost, pravidelné zájmové útvary sportovního, kulturního, přírodovědného i polytechnického zaměření. Sdružení organizují pro neorganizovanou mládež ve stále větší míře sportovní a kulturní akce s akcentem na prevenci proti xenofobii a rasismu. Občanskými sdruženími jsou organizovány integrované letní tábory, kterých se účastní romské děti i děti z azylových zařízení.

---

²⁰³ Jedná se například o tyto organizace: Národní institut dalšího vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický, nebo neziskové organizace Partners Czech, Step by step, Multikulturní centrum Praha, program Varianty společnosti Člověk v tísni a další.

236. Problematika lidských práv, multikulturního vzdělávání a výchovy k toleranci je explicitně obsažena v Rámcových vzdělávacích programech ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost, která se zaměřuje na utváření pozitivních občanských postojů, upevňování žádoucí hodnotové orientace a integruje znalosti a dovednosti z různých oborů, především humanitních. Rozvíjí vědomí příslušnosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu a podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována. Důležitou součástí vzdělávání v dané vzdělávací oblasti je prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí. Vzdělávací oblast Člověk a společnost zahrnuje obory dějepis a výchova k občanství a zároveň se promítá i do ostatních vzdělávacích oblastí a do celého života školy.

237. V Rámcovém vzdělávacím programu jsou pro základní vzdělávání jsou tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

238. V Rámcovém vzdělávacím programu pro střední odborné vzdělávání je zařazeno povinné průřezové téma Občan v demokratické společnosti, které výrazně posiluje v celém kurikulu výchovu k demokracii a tím i k multikulturnímu soužití a přispívá k eliminaci extremismu.

239. Neziskovou organizací DROM je od roku 2005 realizován projekt zdravotně sociálních pomocníků. Aktivita zdravotně sociálních pomocníků jsou monitorovány prostřednictvím romských poradců a spolupracujících NNO, zpětná vazba je získávána i od pediatriů. Jde o projekt, který znamená přínos zejména pro děti z rodin žijících na nízké sociokulturní úrovni, kde není dostatečná hygiena a děti žijící v nevyhovujících bytových podmínkách. Vzhledem k pozitivním zpětným vazbám (účinnost této nové formy práce s příslušníky romských komunit) bylo dohodnuto s realizátorem pokračování projektu, a to podpořením dotačního programu Rady vlády pro záležitosti romských komunit na rok 2007.

240. V oblasti zdravotnictví existuje systém preventivních prohlídek zaměřený na sledování všestranného vývoje dětí. V rámci preventivních prohlídek je rovněž hodnocena funkčnost

rodiny dítěte. Je-li u dítěte zjištěno nepodnětné rodinné prostředí a ohrožení jeho vývoje, je dítě dispenzarizováno a ve spolupráci s ostatními odborníky – zejména psychology – je dítěti navržen ozdravný program. V případě výrazného zanedbávání péče rodičů o dítě navrhne praktický lékař pro děti a dorost orgánům sociálně-právní ochrany dětí uložit rodině dohled nad výchovou, popř. další opatření. V případě nepodnětných rodin je doporučeno umístění dětí do jeslí či mateřských škol, které mohou některé nedostatky v rozvoji těchto dětí vhodně napravit. Zařazování do mateřských škol popř. specializovaných mateřských škol se děje ve spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami. V této oblasti dochází ke spolupráci s mnoha NNO, které se zabývají prací s rodinou (Střep, NATAMA, a další).

Děti na ulici

241. Pokud jde o počet dětí žijících na ulici, ČR nedisponuje kvalifikovaným odhadem počtu těchto dětí. Většinou se jedná o děti na útěku z ústavní péče, děti na útěku od vlastní rodiny nebo o děti-cizince.

242. Ministerstvo vnitra od roku 1999 zpracovává pravidelné Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dosud byly vládou ČR schváleny a přijaty čtyři zprávy:

- Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy (1999),
- Vyhodnocení účinnosti legislativy související se systémovým přístupem k péči o dětské a mladistvé delikventy a vyhodnocení činnosti experimentálního projektu Centra včasné intervence, včetně návrhu opatření v oblasti legislativní, institucionální a metodické (2002),
- Vyhodnocení účinnosti přijaté legislativy související s Návrhem systémového přístupu k péči o delikventní mládež (2004),
- Hodnocení systému péče o ohrožené děti.²⁰⁴

243. Cílem materiálu Hodnocení systému péče o ohrožené děti je informovat vládu o problémech, které zásadním způsobem ovlivňují fungování systému péče o děti ohrožené sociálně patologickými jevy a o děti, které již mají zkušenost s trestnou činností, a navrhnout opatření, která mohou pozitivně ovlivnit současný nevyhovující stav.

---

²⁰⁴ Materiál Hodnocení systému péče o ohrožené děti schválila vláda usnesením ze dne 15. října 2007 č. 1151. Tento materiál definuje pojem ohrožené dítě jako:

- děti týrané, zneužívané a zanedbávané (ve všech podobách),
- děti, které se ocitly mimo vlastní rodinu,
- děti cizince bez doprovodu dospělé osoby,
- děti vyžadující zvýšenou pozornost,
- delikventní a predelikventní děti.

244. Výše uvedené materiály obsahují řadu konkrétních úkolů směřujících k odstranění problémů v oblasti péče o zmíněné skupiny dětí. Zásadním prvkem předmětných zpráv je dlouhodobé zavádění projektu Systém včasné intervence, který na lokální úrovni systémově spojuje všechny subjekty, které ze zákona mají odpovědnost za práci s rizikovými, ohroženými a delikventními dětmi - Policii, orgány sociálně-právní ochrany dětí, soudy, státní zastupitelství, Probační a mediační službu, školy, lékaře a NNO. Projekt zavádí společný informační systém a ustavuje Tým pro mládež. Tento tým metodicky a koordinovaně pracuje s uvedenými dětmi, jejich rodinami a komunitou ve vyloučených lokalitách.

245. Ministerstvo vnitra také dlouhodobě podporuje v rámci programu Partnerství - Program prevence kriminality na místní úrovni prostřednictvím dotací městům zajištění volnočasových aktivit dětí, terénní práci s dětmi a mládeží a tzv. nízkoprahová zařízení. Zařízení jsou otevřená širokému spektru klientely s různými problémy, aniž by klienti byli k těmto zařízením nějakým způsobem vázáni. Prioritně jsou zaměřena na neorganizovanou mládež nebo mají formu komunitních center v sociálně rizikových lokalitách. Základním principem terénní práce a nízkoprahových zařízení je propojení sociální práce v terénu a poskytnutí programu pro motivované klienty tzv. mládež a děti ulice. Zázemí je poskytováno nejen klientům, ale i sociálním terénním asistentům.

246. Mezi další podporovaná opatření patří projekty zaměřené na rizikovou mládež. Kurátoři pro mládež zařazení do orgánů sociálně-právní ochrany dětí na obecních úradech obcí s rozšířenou působností a NNO pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí pořádají pravidelně víkendové pobyty pro tyto děti a výchovně rekreační tábory pro děti, zejména z rodin ohrožených sociální exkluzí.

247. Projekt Šance je preventivní a humanitární program pro komerčně sexuálně zneužívané děti a mládež žijící na ulici v ČR. Tento projekt pomáhá klientům s ubytováním, s hledáním práce a se zdravotním ošetřením.

IX. RATIFIKACE DVOU OPČNÍCH PROTOKOLŮ

248. Výbor doporučil ratifikovat Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii.

249. Vláda vyslovila souhlas²⁰⁵ s ratifikací Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii (dále jen „Opční protokol“). Následně byl Opční protokol za ČR podepsán, nicméně dosud nedošlo k jeho ratifikaci, které brání absence

trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy. Návrh zákona o trestněprávní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim, který předložilo Ministerstvo spravedlnosti, byl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zamítnut na podzim roku 2004. Z toho důvodu je ratifikace Opčního protokolu odkládána do doby, než bude odpovídající právní úprava přijata. Se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob počítá návrh věcného záměru zákona o správním trestání, který by měl být vypracován do konce roku 2008. Tento zákon bude upravovat správní delikty, jejichž znaky budou odpovídat trestným činům uvedeným v trestním zákoně tak, aby pokrývaly závazky z mezinárodních dohod. V rámci správního trestání bude zajištěno i naplnění katalogu doporučovaných sankcí pro právnické osoby, jako např. zbavení nároku na veřejné dávky a subvence, peněžité pokuty, dočasné, či trvalé vyloučení z komerčních aktivit, dohled, likvidace právnické osoby apod.

---

²⁰⁵ Usnesení vlády ze dne 16. listopadu 2004 č. 1124.

**INFORMACE ČESKÉ REPUBLIKY O PLNĚNÍ OPČNÍHO PROTOKOLU K
ÚMLUVĚ O PRÁVECH DÍTĚTE O ZAPOJOVÁNÍ DĚTÍ DO OZBROJENÝCH
KONFLIKTŮ**

I. OBECNÁ PROVÁDĚCÍ OPATŘENÍ

Legislativa

1. Výbor OSN pro práva dítěte se ve svém závěrečném doporučení č. 7 zaměřuje na trestnost odvodu dětí do ozbrojených sil a zapojení dětí do nepřátelských aktivit, jakož i na ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.

2. Pokud jde o trestnost odvodu dětí do ozbrojených sil a zapojení dětí do nepřátelských aktivit, je namístě odkázat na návrh nového trestního zákoníku,²⁰⁶ který by je měl pokrývat. Postih náboru a působení dětí v ozbrojených silách v míru i za války je zajištěn v ustanoveních postihujících obchodování s lidmi²⁰⁷ a perzekuce obyvatelstva.²⁰⁸

3. Vláda dne 23. ledna 2008 vyslovila souhlas²⁰⁹ s ratifikací Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.

Koordinace a vyhodnocení provádění Protokolu

4. Výzva k zajištění koordinace plnění doporučení Výboru se promítla do usnesení vlády²¹⁰ k závěrečným doporučením Výboru pro práva dítěte – kontrolního orgánu Úmluvy o právech dítěte ke Zprávě České republiky o plnění Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, kterým bylo členům vlády doporučeno, aby k závěrečným doporučením Výboru při své činnosti přihlíželi.

5. K aplikaci Protokolu nemusela být z důvodu existence zákonů plně vyhovujících Protokolu přijímána žádná opatření organizační povahy k činnosti státních orgánů na regionální úrovni. Se samosprávnými orgány a civilní veřejností ze stejného důvodu nemusely být zaváděny v souvislosti s přijetím Protokolu žádné zvláštní postupy. Česká republika nemá monitorovací mechanismy a prostředky k periodickému vyhodnocování zavádění Protokolu do praxe, neboť právní řád České republiky obsahoval již před přistoupením k Protokolu dostatečnou právní úpravu.

Národní akční plán

6. V reakci na doporučení Výboru vypracovat komplexní národní plán činnosti, schválila vláda²¹¹ Koncepti státní politiky pro oblast dětí a mládeže, která navazuje na Koncepti státní politiky ve vztahu k mladé generaci v České republice do roku 2002. Od roku 2008 se připravuje nahrazení Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání Národním plánem boje proti násilí na dětech, který se bude zabývat všemi formami násilí

²⁰⁶ Projednáván Poslaneckou sněmovnou jako sněmovní tisk č. 410.

²⁰⁷ Ustanovení § 166 vládního návrhu trestního zákona.

²⁰⁸ Ustanovení § 410 vládního návrhu trestního zákona.

²⁰⁹ Usnesení vlády ČR ze dne 23. ledna 2008 č. 63 k návrhu na ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.

²¹⁰ Usnesení vlády ČR ze dne 5. února 2007 č. 95.

²¹¹ Usnesení ze dne 7. dubna 2003 č. 343.

páchaných na dětech, tj. i sexuálním zneužíváním dětí bez komerčního aspektu a týráním a jiným zneužíváním dětí.

Rozšiřování/propagace a odborná příprava

7. V oblasti informací a vzdělání jsou do programů přípravy vojenského personálu na všech úrovních zařazeny principy Protokolu. Jeho aplikace je spojena s aplikací mezinárodního práva humanitárního.

8. Pedagogičtí pracovníci pracující s dětmi – žadateli o azyl, uprchlíky nebo migranty, jsou v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků prostřednictvím akreditovaných programů dále vzděláváni v dané problematice.

Přidělování finančních prostředků

9. Finanční prostředky na implementaci Protokolu jsou vyčleňovány resorty v rámci jednotlivých rozpočtů. Dále jsou poskytovány finanční dotace na podporu různých projektů. Vzhledem k tomu, že k Protokolu nemusela být z důvodu existence zákonů plně vyhovujících Protokolu přijímána žádná opatření organizační povahy k činnosti státních orgánů na regionální úrovni, finanční prostředky nejsou vyčíslovány.

II. ODVOD DĚTÍ

10. Děti, které jsou žáky vojenských středních škol (dále jen „VSS“), nejsou příslušníky ozbrojených sil a jejich studiem na VSS jim nevzniká žádný závazek vstoupit do ozbrojených sil jako voják z povolání nebo občanský zaměstnanec. Jejich postavení je tedy rovnocenné s postavením žáků jiných středních škol. Počet těchto osob se postupně snižuje, protože v roce 2002 bylo rozhodnuto o útlumu této kategorie vojenského školství. V hodnoceném období z původních 5 VSS s počtem cca 750 žáků klesl počet na 2 VSS s počtem do 200 žáků. K 31. srpnu roku 2008 bude zrušena Vojenská konzervatoř v Roudnici nad Labem a bude existovat pouze Vojenská střední škola a vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové.

11. Žákům vojenských škol je v rámci výuky podrobně vysvětlován obsah Úmluvy i Opčního protokolu. Pro případy porušení jejich práv je nastaven následující systém. K zacházení s dětmi přímo ve škole je vytvořen účinný kontrolní mechanismus, aby nedocházelo k případům špatného zacházení nebo jejich náznakům nemohlo dojít. Zákaz špatného zacházení se žáky, tělesných trestů a nepřipustnost pohlavního zneužívání je zapracováván do všech příprav pedagogických pracovníků, jakýkoli projev v tomto směru

by byl radikálně řešen.

12. Žáci mají možnost projednat své problémy v této oblasti se svými veliteli a velitelkami, dále pak se sociálním pracovníkem školy, kaplanem a právním poradcem velitele školy. Využít mohou i informační linku armády, jejíž číslo je ve škole zveřejněno. V neposlední řadě mohou své pochybnosti projednat doma s rodiči a ti pak mohou učinit právní kroky. K tomu mají žáci a rodiče k dispozici kartičku s telefonními a e-mailovými kontakty na výše uvedené funkcionáře školy, včetně velitele školy.

13. K prevenci negativních jevů v životě dětí v České republice se snaží přispívat Armáda České republiky i svou činností ve prospěch občanských sdružení pracujících s dětmi. Ministerstvo obrany vypisuje každoročně programy dotací, ve kterých je v řádu desítek tisíc Kč každoročně přidělována dotace i těmto občanským sdružením. Armáda se dále podílí na organizaci BAMBIRIÁDY jako nabídky volno-časových aktivit a ve spolupráci s místními úřady pořádá pro děti akce sportovního, vzdělávacího a kulturního charakteru. K největším patří Dny Armády ČR pořádané již 5 let.

14. Obsah článků 28 a 29 Úmluvy je garantován školským zákonem a prováděn dalšími navazujícími právními předpisy. Žáci střední policejní školy jsou seznamováni s Úmluvou v obsahových okruzích společenskovedního vzdělávání v předmětech:

- občanská nauka - Osnovy předmětu odpovídají osnovám Ministerstva školství pro studijní obory středních odborných škol a středních odborných učilišť - denní studium a studium při zaměstnání (s platností od 1. září 2002). Problematika je zohledněna v tematických okruzích:

- Člověk v lidském společenství
- Občan a demokracie
- Člověk a právo

- psychologie - žák se naučí teoretickým zásadám sociálních dovedností, které aktivně využívá v konkrétních sociálních situacích,

- právo - mezi klíčové kompetence žáka v předmětu patří komunikativní kompetence v odborné právnícké terminologii, využívání Ústavy ČR, Listiny. Součástí výuky je také správní právo a správní řízení.

15. V rámcovém vzdělávacím programu jsou určeny minimální hodinové dotace jednotlivých oblastí a obsahových okruhů. U právního vzdělávání je stanoven minimální počet vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání 14 hodin týdně, tj. 448 hodin za celou dobu studia. Okruh právního vzdělávání směřuje i k formování afektivních výsledků vzdělávání

(city, postoje, preference, hodnoty), které jsou u absolventa oboru bezpečnostně právní činnost žádoucí.

16. Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi:

- dovedli rozlišovat ve své činnosti právo a spravedlnost,
- byli odolní vůči manipulaci a korupci,
- jednali s lidmi odpovědně a s citem, neuplatňovali neopodstatněné násilí,
- respektovali lidská práva a svobody zaručené Ústavou ČR,
- byli odolní vůči manipulaci a korupci.

17. Žák získá během studia cílové kompetence v oblasti správního práva:

- charakterizuje základní zásady správního řízení,
- vyjmenuje účastníky řízení,
- popíše průběh správního řízení,
- vymezí náležitosti rozhodnutí,
- popíše postup při uplatnění opravného prostředku.

18. Z výše uvedeného vyplývá, že se žáci škol Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany, orientují i ve správním právu a umí dle správního řádu podat stížnost. Stížnosti mohou podávat žáci a jejich právní zástupci formální cestou i anonymně.

III. OPATŘENÍ PŘIJATÁ V SOUVISLOSTI S ODZBROJOVÁNÍM, DEMOBILIZACÍ A SOCIÁLNÍ REINTEGRACÍ

Opatření pro rehabilitaci a sociální reintegraci

19. Česká republika poskytuje dětem, které jsou cizinci bez doprovodu, ubytování ve speciálním zařízení – Zařízení pro děti cizince, v jehož rámci je zřízena škola poskytující dětem potřebné vzdělání, včetně praktické výuky. Děti též mohou navštěvovat školy i mimo zmíněné zařízení. Jejich zařazení do jednotlivých škol potom závisí od stupně jejich vzdělání.

20. Děti doprovázené zákonnými zástupci mají právo pobývat se svými rodiči. V případě žadatelů o udělení mezinárodní ochrany mají možnost pobývat v azylovém zařízení a nejsou od rodičů nijak odděleni. Je jim zajištěno právo na vzdělání, plní tedy školní docházku stejně jako české děti.

21. Nezletilá osoba bez doprovodu je oprávněna trvale pobývat na území České republiky, pokud je svěřena do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu (soudu), nebo je-li alespoň jedna fyzická osoba, již je cizinec svěřen, přihlášena k trvalému pobytu na území

nebo se na území nachází ústav, ve kterém je cizinec umístěn.²¹² Po dosažení osmnácti let věku má tento cizinec právo žádat o udělení trvalého pobytu z důvodů hodných zvláštního zřetele.

22. Nezletilá osoba bez doprovodu má současně právo žádat o udělení mezinárodní ochrany podle zákona o azylu. Po celou dobu pobytu je nezletilé osobě soudem ustanoven opatrovník, který hájí její zájmy a práva. Opatrovníkem je ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností, kde je nezletilá osoba bez doprovodu hlášena k pobytu.

23. Všichni nezletilí bez doprovodu a nezletilí žadatelé o udělení mezinárodní ochrany doprovázení zákonným zástupcem mají zajištěnu bezplatnou lékařskou péči.

IV. MEZINÁRODNÍ POMOC A SPOLUPRÁCE

Ochrana obětí

24. Přímá pomoc dětem v oblastech zasažených válečným konfliktem je realizována při každém nasazení příslušníků Armády ČR. Prioritně je tato činnost realizována prostřednictvím polních nemocnic a jednotek CIMIC (Civilian Military Cooperation), ale k pomoci přispívají i příslušníci jiných jednotek kontingentů. V hodnoceném období byly kontingenty ČR nasazeny v rámci působení mezinárodních organizací v Bosně a Hercegovině, Kosovu, Afghánistánu a Iráku. Při přírodních katastrofách pomáhaly jednotky polních nemocnic navíc v Turecku a Pákistánu.

25. Jako příklady pomoci je možné uvést:

- spolupráce s hnutím Na vlastních nohou – STONOŽKA v čele s prezidentkou Bělou Jensen od roku 2000. Z realizovaných akcí např. Výstavba vodovodu a vybavení nábytkem pro školu ve vesnici Wakhirdew a Pas Pul v Afghánistánu, projekt Škola snů 12x12, ve kterém si dvanáct českých škol vzalo patronát nad dvanácti školami v Kosovu a jehož cílem je výpomoc při vytváření příjemného prostředí ve třídách a okolí škol, hygiena školáků, zasílání školních pomůcek a výměna zkušeností, a dodávka sanitek do Bosny a Hercegoviny,
- spolupráce s nadací ADRA – akce Adopce v balíčku, ve prospěch dětí v Kosovu,
- zajištění realizace projektu očkování 50 dětí proti žlutence v Afghánistánu hrazené Olivovou nadací,
- předání daru Českého červeného kříže porodnici v Basře v Iráku,

---

²¹² Ustanovení § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců.

- zabezpečení výběru a přepravy dětí v programu MEDEVAC – program vlády hrazený Ministerstvem vnitra - výběr dětí se závažnými zdravotními problémy v oblastech zasažených válkou nebo přírodní katastrofou v případech, kdy léčení není možné v místě a rodina dítěte si léčení nemůže dovolit, k jejich léčení v ČR. Vojenští lékaři vybírají vhodné pacienty a následně je armáda přepravuje s doprovodem rodinného příslušníka do ČR. Bylo vybráno a přepraveno celkem 101 dětí z Kosova, Iráku, Afghánistánu a Pákistánu,
- ve všech misích jsou uskutečňovány mezi vojáky sbírky, za které jsou opravovány zařízení škol, dětských domovů nebo je nakupována pomoc rodinám v místě nasazení.

26. V rámci humanitární pomoci, kterou ČR poskytuje, byla pomoc dětem zasaženým ozbrojeným konfliktem součástí několika projektů v oblastech dlouhodobých krizí spojených s válkou.

27. V roce 2004 Česká republika přispěla téměř 5 mil. Kč na pomoc afghánským uprchlíkům, součástí pomoci bylo i zabezpečení životních podmínek pro repatriované sirotky a jejich vzdělávání. Dalších 3,6 mil. Kč bylo vynaloženo na podobné aktivity v Súdánu a Čadu v souvislosti s krizí v Dárfúru. V roce 2005 se česká humanitární pomoc soustředila výhradně na oblasti postižené přírodními katastrofami. V roce 2006 bylo poskytnuto 15 mil. Kč na pomoc lidem postiženým konfliktem na Blízkém východě (Libanon, Izrael, Sýrie), přičemž pomoc dětem se na jednotlivých projektech podílela výraznou měrou.

28. Kromě těchto obecných humanitárních projektů ČR pravidelně přispívá do fondů UNICEF. Od roku 2002 přispívá každoročně částkou 5 mil. Kč (6 mil. Kč. v roce 2005). Nad rámec pravidelného příspěvku byly v roce 2006 poskytnuty 3 mil. Kč pro UNICEF v Afghánistánu.

29. Od přijetí usnesení vlády k závěrečným doporučením Výboru pro práva dítěte nepožádala žádná společnost o vývoz lehkých a ručních zbraní do zemí, ve kterých se obyvatelstvo mladší osmnácti let přímo účastní ozbrojených konfliktů.

V. NÁSLEDNÁ OPATŘENÍ A ROZŠÍŘOVÁNÍ

30. V oblasti informací a vzdělání jsou do programů přípravy vojenského personálu na všech úrovních zařazeny principy Protokolu. Jeho aplikace je spojena s aplikací mezinárodního práva humanitárního.

31. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, mládeže a tělovýchovy vydalo Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, který stanoví rozsah povinného učiva, školy si

dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání zpracovávají své vlastní pedagogické dokumenty - školní vzdělávací programy. V souladu se školským zákonem²¹³ školy zahájí výuku dle výše uvedeného programu pro 1. a 6. ročník nejpozději od 1. září 2007. Úplný text těchto programů je zveřejněn na www.msmt.cz.

32. Průřezová témata reprezentují v Rámcových vzdělávacích programech pro základní vzdělávání aktuální okruhy problémů současného i budoucího světa a stávají se důležitou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

33. V návrzích rámcových vzdělávacích programů, které jsou v současné době zpracovány pro jednotlivé směry a stupně vzdělávání ve středních školách, jsou v návaznosti na stanovené cíle vzdělávání formulovány kompetence absolventa, vymezující cílové požadavky na jeho všeobecné i odborné vědomosti, dovednosti, návyky, popř. na další potřebné vlastnosti. Forma rozpracování všeobecných kompetencí v jednotlivých rámcových vzdělávacích programech do obsahových okruhů v oblasti společenskovedního vzdělání umožňuje začlenit do školních vzdělávacích programů učebních a studijních oborů středních škol obsahový okruh věnovaný problematice extremismu.

34. Text Zprávy České republiky o plnění Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a závěrečných doporučení Výboru je k dispozici veřejnosti na webových stránkách Úřadu vlády (www.vlada.cz) – v sekci Rady vlády pro lidská práva a sekci usnesení vlády.

---

²¹³ Ustanovení § 185 školského zákona.